

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΕ'.

Συνδρομή ἑτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Δι συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου. Ἰκάνει ἔτους καὶ εἶναι ἑτήσιοι. — Γραφεῖον αὐτοῦ. Ὅδος Σταδίου 32.

5 Ἰουλίου 1888

ΖΩΓΡΑΦΕΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Συνέχεια: ἴδε προηγούμενον φύλλον.

Ταῦτα εἶνε τὰ κυριώτατα περιεχόμενα τῶν Προλεγομένων τῆς τῶν Φοινισσῶν ἐκδόσεως τοῦ κ. Βερναρδάκη. Ἐκ τῆς συντόμου ταύτης βιβλιογραφικῆς ἐκθέσεως δὲν δύναται τις ἐπαρκῶς νὰ κρίνῃ περὶ τῆς μεγίστης ἀξίας αὐτῶν. Διὸ προτρέπομεν ἡμεῖς ἐν πάσῃ εὐκρινείᾳ τοὺς ἡμετέρους φιλολόγους, ὅσοι ἔχουσι καὶ κόκκον κρίσεως ὀρθῆς καὶ φιλοκαλίας καὶ εἶνε ἀπηλλαγμένοι προλήψεων, νὰ ἀναγνώσωσι τὰ Προλεγόμενα ταῦτα καὶ εἰμῶθα βέβαιοι ὅτι οὐ μόνον θέλουσι θαυμάσει καὶ μετὰ πνευματικῆς ἀπολαύσεως διέλθῃ αὐτά, ἀλλὰ καὶ θέλουσι πεισθῆ ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο εἶνε ἐκ τῶν σπανιωτάτων τῆς παρ' ἡμῖν φιλολογικῆς ἐπιστήμης. Εἶνε δὲ τοιοῦτον, διότι εἰς παραγωγὴν αὐτοῦ συνῆλθον ἐπὶ τὸ αὐτὸ ποιητικὴ καὶ ἰδίως δραματογραφικὴ εὐφυΐα καὶ φιλολογικὴ πολυμαθία καὶ κρίσις. Λυπούμεθα μόνον ὅτι ἕνεκα τοῦ μεγάλου ὄγκου, ὃν ἔλαβε τὸ βιβλίον, δὲν συμπεριελήφθη εἰς τὰ Προλεγόμενα ταῦτα καὶ ἡ λογοτεχνικὴ ἀνάλυσις οὕτε τῶν Φοινισσῶν οὕτε τῶν ἄλλων τραγωδιῶν τοῦ ποιητοῦ. Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι κατὰ τὴν ἐκδοσιν τῶν ἄλλων δραμάτων θέλει γείνη τοιαύτη τοῦ τόπου οικονομία, ὥστε νὰ μὴ ἀποκλεισθῶσιν αἱ ἀναλύσεις αὐτῶν, δι' ὧν πολὺ μᾶλλον δύναται νὰ πολεμηθῇ ἢ κατὰ τῆς Εὐριπιδείου τέχνης ἐπικρατοῦσα πρόληψις.

Καὶ ταῦτα μὲν ὅσα περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς ποιητικῆς ἀξίας τοῦ Εὐριπίδου ἐπραγματεύθη ὁ κ. Βερναρδάκης ἐν τοῖς Προλεγομένοις αὐτοῦ. Ἄλλὰ τὸ κυριώτερον ἔργον πικρὸς ἐκδότου ἀρχαίου ποιητοῦ ἢ συγγραφέως εἶνε ἡ ἀνάγνωσις καὶ ἡ ἔρμηνεα. Καὶ ἡ μὲν ἀνάγνωσις εἶνε ἡ περὶ τοῦ κειμένου κρίσις ἢ παραδοχὴ ἢ διόρθωσις τοῦ παραδεδομένου κειμένου· ἡ δὲ ἔρμηνεα εἶνε ἡ ἀνεύρεσις καὶ ἐξήγησις τοῦ νοήματος τοῦ ἐν τῷ ἀρχαίῳ κειμένῳ ἐνυπάρχοντος. Καὶ ἂν μὲν τῶν ἀρχαίων τὰ κείμενα

ἦσαν εἰς ἡμᾶς παραδεδομένα ἀπαρράλλακτος οἷα ὑπὸ τῶν συγγραφέων ἐγγράφησαν, ὁ ἐκδότης καὶ ἔρμηνευτὴς οὐδεμίαν ἄλλην ἐντολήν θὰ εἶχεν, εἰμὴ νὰ διαφωτίσῃ τὰ γεγραμμένα διὰ τινων γνώσεων μυθολογικῶν, ἱστορικῶν, πολιτικῶν, στρατιωτικῶν καὶ τῶν τοιούτων, τὰς ὁποίας οἱ συγγραφεῖς ὑπέθετον γνωστὰς εἰς τοὺς συγχρόνους αὐτῶν ἀναγνώστας, τὴν σήμερον δὲ ἀγνοοῦμεν οἱ μὴ εἰδικῶς περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσχολούμενοι. Ἄλλὰ τὰ κείμενα τῶν ἀρχαίων διὰ τῆς πολλαπλῆς ἀντιγραφῆς καὶ ἐξ ἄλλων περιπετειῶν παρεφθάρησαν καὶ παρέχουσιν ἄρα τὸ νόημα τοῦ συγγραφέως ἢ παρηλλαγμένον ἢ ὅλως ἀκατανόητον· παρεδόθησαν δὲ εἰς ἡμᾶς πολλάκις καὶ οὐχὶ ἐν ἐκαστῶν ἀντιγράφων, ἀλλ' ἐν πολλοῖς καὶ τούτοις διαφωνοῦσι πρὸς ἄλληλα. Πρὸς εὔρεσιν τοῦ ἀληθοῦς διανοήματος τοῦ συγγραφέως ἀνάγκη ὁ ἐκδότης καὶ ἔρμηνευτὴς νὰ ἐκλέξῃ μὲν ἐκ τῶν πολλῶν φερομένων ἀναγνώσεων τὴν ὀρθοτέραν, νὰ μαντεύσῃ δὲ καὶ τὴν γενομένην παραφθοράν καὶ ν' ἀποκαταστήσῃ τὴν γραφὴν τὴν πρωτόγραφον, τὴν τοῦ συγγραφέως αὐτοῦ. Ἄν τοῦτο δὲν πράξῃ, ἢ θ' ἀφήσῃ πολλὰ χωρία σκοτεινὰ καὶ ἀδιανόητα καὶ ἀνερμήνευτα, ἢ θὰ παραδεχθῇ ὅτι ὁ συγγραφεὺς πολλαχοῦ δὲν ἤξευρε τί ἔγραψεν. Ἄλλ' ἂν πάλιν ὁ θέλων νὰ διορθώσῃ τὸ παρεφθαρμένον κείμενον δὲν εὐστοχήσῃ περὶ τὴν διόρθωσιν ἢ νομίσῃ ὅτι χωρίον τι ἔχει ἀνάγκην διορθώσεως, ἐν ᾧ εἶνε κατὰ πάντα γνήσιον καὶ ἀδιάφθορον, ἐκ τῆς τοιαύτης ἐργασίας τῶν ἐκδοτῶν ἐπιγίνεται ἄλλη τοῦ κειμένου διαφθορὰ ἔτι μᾶλλον πολλάκις ἐπισκοτιζούσα τὴν ἔρμηνείαν. Ἄς ἴδωμεν λοιπὸν πῶς ἐξετέλεσε καὶ τοῦτο τὸ ἔργον ὁ ἐκδότης τῶν Φοινισσῶν.

Ἐξετάζων περὶ τὰ τέλη τῶν Προλεγομένων του (τελ. ρυθ' καὶ ἐξ.) τὴν κριτικὴν καὶ ἔρμηνευτικὴν ἐργασίαν τῶν ἀλλογενῶν ἐκδοτῶν, κατακρίνει τὴν περὶ τὸ διορθῶναι καὶ ἀθετεῖν μεγάλην αὐτῶν ῥοπήν καὶ φρονεῖ ὅτι αἱ πλεῖστοι τῶν διορθώσεων καὶ ἀθετήσεων προέρχονται ἐξ ἔρμηνευτικῆς ἀνικανότητος. Ἡ δὲ τοιαύτη ἀνικανότης προῆλθε κατὰ τὸν κ. Βερναρδάκην ἐκ τούτου ὅτι πολλαὶ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης εἶνε εἰσέτι ἀτελῶς γνωστὰ εἰς τοὺς

άλλογενείς τοιαῦτα δὲ εἶνε ἡ σύνταξις καὶ φρασιολογία καὶ σημασιολογία. Περί τούτων δὲ τὴν ἀκριβεστέρην γνῶσιν δύναται νὰ συντελέσῃ οὐ μόνον ἡ βαθυτέρη μελέτη τῶν ἀρχαίων, ἀλλὰ καὶ ἡ νεωτέρα ἑλληνική, ἣτις ἂν καὶ παρήλλαξε τύπους τινὰς τῆς ἀρχαίας, διετήρησεν ὅμως ἀκραιφνῆς τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ἰδιοφυϊαν αὐτῆς. Ἐπειδὴ δὲ παρετήρησεν ὅτι ἐκ τοιαύτης ἀγνοίας πολλὰ χωρία τοῦ Εὐριπίδου γνησιώτατα ἀτόπως διορθώθησαν ἢ ἠθετήθησαν, ὁμολογεῖ ὅτι πᾶσι εἶνε *συγκρητικώτατος*. α) Ὅχι διόρθωσις, λέγει (σελ. ρκθ') ἀλλ' ἔρμηνευσιν, τοῦτο εἶνε τῆς ἡμετέρας κριτικῆς τὸ σύνθημα. Οἱ Ἕλληνες διέσωσαν μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαθείας τῆς προγονικῆς τῶν κληρονομίας τὰ λείψανα, οὐδ' ἐπέβαλλον οὕτως ἀσεβῶς καὶ πολυηρῶς χεῖρα εἰς τὰ πατροπαράδοτα κείμενα, ὅπως φαντάζονται οἱ ἄλλογενεῖς σοφοί. Ὅτι τοιοῦτον συνέβη εἶνε σπανιωτάτη μόνον ἐξαίρεσις. Αἱ συνήθειαι δὲ κῆρες τοῦ κειμένου τοῦ Εὐριπίδου προέρχονται ἢ ἐξ ἐσφαλμένης ἀναγνώσεως κατὰ τὴν ἀντιγραφὴν, ἢ ἐκ παρομοίας ἄλλης αἰτίας. Τοῦτο κατὰ νοῦν ἔχοντες οὐδέποτε ἐν τῇ παρούσῃ ἐκδόσει ἐτολήσαμεν νὰ μεταβάλωμεν τὸ κείμενον τῆς πολιᾶς παραδόσεως μόνον δ' ὅπου ἡ ἐλαφρὰ φθορὰ ἦτο προφανῆς, ἐπετρέψκαμεν εἰς ἑαυτοὺς νὰ μετακινήσωμεν ἢ μεταβάλωμεν ὅχι λέξιν ἢ φράσιν, ἀλλ' ἐν ἡ δύο ἢ τρία γράμματα λέξεως, ἀποδεχόμενοι ὡς γραφὴν παραδόσεως κατὰ προτίμησιν μὲν τὴν ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις καὶ ἀρίστοις κώδιξιν, ἐνιαχοῦ ὅμως καὶ τὴν ἐν ἑτέροις χειρογράφοις ἤττονος ἀξίας. Ἐχει δίκαιον ὁ κ. Βερναρδάκης ἀποτόμως ἀποφαινόμενος περὶ τῆς τῶν ἄλλογενῶν κριτικῆς, ὅταν ἀποβλέψῃ εἰς τὰς πολλὰς παραλόγους διορθώσεις καὶ ἀθετήσεις, ὅσας καθ' ἑκάστην βλέπομεν τὰς μὲν ἐν ταῖς ἐκδόσεσιν εἰς τὰ κείμενα τῶν ἀρχαίων εἰσφορουμένας, τὰς δὲ ἐν τοῖς φιλολογικοῖς περιοδικοῖς κατὰ λεγαῶνας προτεινομένας. Ἄλλ' οὐτε ὁ κ. Βερναρδάκης ἀρνείται καὶ πᾶς δίκαιος φιλόλογος θέλει ἐμολογήσῃ, ὅτι οἱ ἄλλογενεῖς σοφοὶ πολλὰκις διορθώσαν τόσον εὐστόχως πολλὰ τῶν ἐν τοῖς ἀντιγράφοις παρεφθαρμένων, ὥστε δὲν εἶνε ὑπερβολὴ τὸ λεγόμενον ὑπὸ τοῦ Weil ὅτι ὑπάρχουσι ἀρχαῖα κείμενα, τὰ ὅποια κατὰ τὴν ἐν τοῖς χειρογράφοις ἀνάγνωσιν καὶ ἄνευ τῶν ὑπὸ τῶν κριτικῶν γενομένων διορθώσεων εἶνε ἐντελῶς ἀκατάληπτα. *) Ἀρκεῖ νὰ ἴδῃ τις τοὺς πρώτους στίχους τῶν Ἰκετιδῶν τοῦ Αἰσχύλου, ὅπως φέρονται ἐν τῷ ἀρίστῳ ἀντιγράφῳ τῷ ἐν Φλωρεντίᾳ, ἵνα ἐννοήσῃ τὸ λεγόμενον ὑπὸ τοῦ Weil. Ἄλλ' ἐκτὸς τῆς τῶν ἀρχαίων κειμένων εὐλόγου παραφθορᾶς, ἣτις παρα-

*) H. Weil Sept tragédies d'Euripide. Paris. 1868 introd. σελ. 18'.

τηρεῖται ἐν πλείστοις ἀντιγράφοις αὐτῶν, τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς ἀντιγραφα πολὺ νεωτέρων συγγραφέων. Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐξέδωκεν ὁ κ. Σάθας τὴν Χρονογραφίαν τοῦ Ψελλοῦ συγγραφέως τῆς 11 ἑκατονταετηρίδος ἐκ τοῦ μόνου ἐν Παρισίοις εὑρισκομένου ἀντιγράφου τῆς 12 ἑκατονταετηρίδος. Ἀμφιβάλλω ἂν ἔα ἐδύνατο νὰ ἐννοηθῇ ἐπαρκῶς τὸ καλλιγραφικώτατα γεγραμμένον ἐκεῖνο ἀντίγραφον ἄνευ τῶν διορθώσεων τῶν μὲν τοῦ ἐκδότου, τῶν δὲ τοῦ ἐπικρίναντος τὴν ἐκδοσὴν ἐν τῷ Ἀθηναίῳ. Συντηρητικὸς λοιπὸν καθ' ὅλην τὴν σημασίαν τῆς λέξεως οὐτε δύναται οὐτε πρέπει νὰ εἶνε τις, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο κριτικὸς, ἦγουν ἀκριβῆς μὲν παρατηρητῆς τῆς παραδόσεως, ὅξυς δὲ διαγνώστης τῆς νόσου τοῦ κειμένου, ἀσφαλῆς δὲ αὐτῆς θεραπευτῆς. Ὅτι πολλοὶ τῶν κριτικῶν τῶν τε ὀλίγων ἡμετέρων καὶ τῶν πολλῶν ἄλλογενῶν καὶ οὐχ ἥκιστα οἱ μέγιστοι αὐτῶν ἐπαθεν ὅτι πολλάκις πάσχουσι καὶ οἱ μέγιστοι τῶν ἰατρῶν, ἠπατήθησαν δηλ. περὶ τε τὴν διαγνώσιν καὶ θεραπείαν τῶν παρεφθαρμένων, δὲν εἶνε νέα παρατήρησις. Πρὸ 30 ἐτῶν ἐκδίδοντες τὰς πρώτας ἡμῶν διορθωτικὰς ἀποπειράς εἰς τὸν Ξενοφῶντα, καὶ παρατηρήσαντες τὴν τόλμην τῶν Ὀλλανδῶν φιλολόγων περὶ τὸ διορθῶναι καὶ ἀθετεῖν, μετὰ σεβασμοῦ πρὸς τοὺς σοφοὺς ἄνδρας ἐτολήσαμεν νὰ εἴπωμεν αὐτοῦ μὲντοι ἔρᾳν *χρὴ μήποτε τὰ ζιζάνια συλλέγοντες ἐκρίζωσωμεν ἅμα αὐτοῖς τὸν σίτον*, ὃ δὴ φαίνεται οἱ νεώτεροι τῶν Ὀλλανδῶν φιλολόγων ποιούντες, Κοβέτου προεζάρχοντος τοῦ ἄλλως δεινοῦ κριτικοῦ καὶ τῆς ἀττικῆς λέξεως ἐμπειροτάτου τῶν ἑλληνιστῶν. *) Καὶ ἀπήντησε μὲν εἰς ταῦτα εὐμένως ὁ κορυφαῖος αὐτῶν καὶ περικλεῆς Cobet ἐν τῷ *Logos Ἐρμῆ* τοῦ κ. Κόντου (Τόμ. Α', σ. 185) ἐπισυνάψας πολλὰς νέας διορθώσεις καὶ ἀθετήσεις, ἀλλὰ δὲν ἐκλόνησε τὴν ἀκράδαντον ἡμῶν πεποίθησιν, ὅτι οἱ ἄλλογενεῖς κριτικοὶ πολλὰ μὲν εὐστόχως καὶ θαυμασιῶς διόρθωσαν, ἀλλὰ πολὺ πλείονα παραδιορθώσαντες διέφθειραν τὴν ἐννοίαν αὐτῶν οὐχὶ ὀλιγώτερον τῶν ὑπ' αὐτῶν μυκτηριζομένων ἀντιγράφων καὶ *δασκαλαρίων*.

Κατὰ τοσοῦτον λοιπὸν δικαιότερα εἶνε ἡ κατὰ τῶν παραδιορθώσεων ἀγανάκτησις τοῦ κ. Βερναρδάκη καθ' ὅσον αὐτὸς ἀπέδειξεν ὅτι πολλὰ χωρία τῶν Φοινισσῶν, ἐρμηνευόμενα ὅπως ὑπ' αὐτοῦ ὀρθώτατα ἐρμηνεύονται, οὐδεμιᾶς χρῆζουσι διορθώσεως καὶ γνησιώτατα ἐπομένως παρεδόθησαν ὑπὸ τῶν ἀντιγράφων. Ἀπασχῆ κριτικῆ καὶ ἐρμηνευτικῆ αὐτῆ ἐργασία γίνεται ἐν ταῖς σημειώσεσιν οὐ μόνον ταῖς ὑπὸ τὸ κείμενον συντομωτέρας, ἀλλὰ καὶ ταῖς μετὰ

*) Τῶν παρὰ Ξενοφ. διορθωτέων Μέρ. Α' 1858, σελ. 36.

τοῦτο διεξοδικαῖς. Τούτων αἱ μὲν πρώται διακρίνονται διὰ τὸ ἐπίκαιρον καὶ καθ' ὅλου ἐπαρκῆς πρὸς τοὺς ὀλιγώτερον εἰδικούς ἑλληνιστὰς φιλόλογους καὶ εἶνε συμφωνόταται πρὸς τὸ πρόγραμμα τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης. Αἱ δὲ μακρᾶι αἱ μετὰ τὸ κείμενον καὶ τὰς ὑποσημειώσεις, αἱ ἀποτελοῦσαι τὰ δύο τρίτα τοῦ βιβλίου, περιστρέφονται κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς νέαν ἠτιολογημένην ἐρμηνείαν χωρίων παρενοσηθέντων καὶ παραδιορθωθέντων ὑπὸ τῶν νεωτέρων κριτικῶν ἢ εἰς ὑποστήριξιν τῶν ὀλίγων ὑπ' αὐτοῦ γενομένων διορθώσεων. Αὗται ὑπερίβησαν μὲν πολὺ τὸ ὑπὸ τοῦ προγράμματος τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης τεθῆν δριον, ἀλλὰ περὶ τούτου δικαιολογεῖται ὁ ἐκδότης ἐν σελ. ρκγ'. Ἡ ὑπέρβασις αὕτη δυνατόν μὲν νὰ παρέβλαψεν ὀλίγον τὴν οικονομίαν τῆς ὅλης τοῦ ποιητοῦ ἐκδόσεως, καὶ νὰ ἐπαθεν ὁ ἐκδότης τοῦ Εὐριπίδου ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ ποιητῆς, ὅστις κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη *δὲν οικονομεῖ καλῶς*, ἀλλὰ τὸ ἐκ τῆς ἀσυμμέτρου ταύτης κριτικῆς καὶ ἐρμηνευτικῆς ἐργασίας προῖον δὲν εἶνε οὔτε περιττὸν οὔτε ἀνωφελές. Τούναντίον ἐν εἰς μὲν *πολεμει*—διότι ἐν γένει αἱ μακρᾶι σημειώσεις ἔχουσι *χαρκατῆρα πολεμικόν μάλλον*—τὰς ἡμαρτημένας ἐρμηνείας ἢ διορθώσεις, θέλει θαυμάσῃ ὁ ἀναγνώστης οὐ μόνον τὴν πολυμάθειαν, ἀλλὰ καὶ τὸν ὄξυν κριτικὸν μυκτηρα τοῦ κ. Βερναρδάκη, ὅστις μετὰ πολλῆς σαφηνείας ἀποδεικνύων τὰς ἑαυτοῦ γνώμας μεταπέθει ἀδιστακτῶς ὅπου δὲ παρεκβατικώτερον πραγματεύεται τι, τὸ τί τοῦτο εἶνε ὅλως νέον καὶ ὑπὸ οὐδενὸς ἄλλου παρατηρηθέν. Καὶ διὰ τούτων λοιπὸν τῶν σημειώσεων, αἵτινες κατ' αὐστηρὸν λόγον ἠδύνατο ν' ἀποκοπῶσιν ὡς μὴ ἀμέσως συντελοῦσαι εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ κειμένου τῶν Φοινισσῶν, διδάσκειται ὁ ἀναγνώστης πολλὰ καὶ νέα καὶ χρήσιμα. Ὅτι δὲ μάλιστα πρέπει νὰ ἐπαινήσῃ τις ἐν ταῖς σημειώσεσι πάσαις, εἶνε ἡ χρῆσις τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς πρὸς ἐρμηνείαν γλωσσικῶν φαινομένων τῆς ἀρχαίας, μόνον οὕτω δυναμένων νὰ ἐξηγηθῶσι καὶ μόνον οὕτω νὰ κατανοηθῶσιν ὑπ' ἡμῶν. Τῆς ἐρμηνευτικῆς ταύτης μεθόδου πατὴρ εἶνε ὁ ἀοίδιμος Κοραΐς, καὶ ἡμεῖς δὲ ἐν τῷ Ὀμηρικῷ Λεξικῷ κατὰ δύναμιν ἠκολουθήσαμεν αὐτὴν καὶ θερμῶς συνειστήσαμεν. Ὁ κύριος Βερναρδάκης διὰ τῆς πρὸς τοὺς ἄλλογενεῖς κριτικούς πολεμικῆς αὐτοῦ ἀπέδειξε πόσον εἶνε ἀπαραίτητος ἡ γνώσις αὐτῆς εἰς πάντα ἐρμηνευτὴν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων. Λυπούμεθα μὴ δυνάμενοι ἐν τῇ βιβλιογραφίᾳ ταύτῃ νὰ παραθέσωμεν χωρία τινὰ θαυμασιῶς ἐρμηνευθέντα ὑπὸ τοῦ κ. Βερναρδάκη, οὐ μόνον διότι ἀποροῦμεν τί πρῶτον καὶ τί ὕστερον νὰ καταλέξωμεν, ἀλλὰ καὶ διότι δὲν ἐπιθυμοῦμεν νὰ

ἐκτείνωμεν πέρα τοῦ πρέποντος τὴν διατριβὴν ταύτην. Παραπέμπομεν μόνον τὸν ἀναγνώστην εἰς τὴν ἐρμηνείαν καὶ πού καὶ διόρθωσιν τῶν ἐξῆς χωρίων, ἀπερ ὡς ἔτυχον σημειοῦμεν. Στίχ. 129, 143.175—176.184.234—236.274—275. 299—300.301—304.325.350—351—352—353.367—368.522—523.591—596 καὶ ἄλλα πολλὰ. Ἰδίως δὲ πρέπει νὰ ἐπαινήσῃ τις τὰς διορθώσεις αὐτοῦ, αἵτινες, καθ' ἃ προεῖπεν ἐν ταῖς Προλεγόμενοις, ἐλάχιστόν τι μέρος ἢ οὐδὲν τῆς παραδεδομένης γραφῆς μεταβάλλουσιν, ἀλλ' ἐπανορθοῦσιν ὅμως τὴν χωλαίνουσαν ἐννοίαν. Ἄλλη χρησιμότης τῆς ἐκδόσεως ταύτης τῶν Φοινισσῶν εἶνε ἡ προσθήκη τῶν μετρικῶν σχημάτων καὶ ὀνομάτων τῶν στίχων χάριν τῶν ἀπειροτέρων, καὶ ἡ τοῦ πίνακος τῶν λέξεων, ὅστις εἶνε ἀπαραίτητος ὁδηγὸς εἰς τὸν λαβύρινθον τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων σημειώσεων. Ἰσην δὲ χρησιμότητα θὰ εἶχε κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην καὶ ἡ ἀμέσως ὑπὸ τὸ κείμενον προσθήκη τοῦλάχιστον τῶν τοῦ ἐκδότου διορθώσεων.

(Ἐπεται τὸ τέλος).

I. ΠΑΝΤΑΖΙΑΝΗΣ.

Ο ΥΠΟΨΗΦΙΟΣ

Μυθιστορία Ἰουλίου Κλαρετῆ.—Μετάφρασις Σ. Α.

(Μηνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Εἶχον φθάσει πολὺ πλησίον τοῦ Ροβέρτου καὶ τῆς Γιλβέρτης· ἡ νεάνις ἠρώτησε μειδιῶσα τὸν Γκενώ ἂν «παρέδωκε καλὰ τὸ μάθημα» εἰς τὸν θεῖόν της, ἐνῷ ὁ κ. δὲ Μομβρὲν μὲ τὴν κεφαλὴν ἀσκεπῆ ὑπεκλίνατο πρὸ τοῦ ἀρχαίου του λογαχοῦ. Ὁ κτηνίατρος, ὅστις ἐκαυχᾶτο ἐπὶ ὀξυδερκεῖα, εὕρισκεν ὅτι ὁ νέος ἐδείκνυεν ὑπερβολικὴν ἀβροσροσύνην καὶ ἡ νεάνις ὑπερβολικὸν θράσος. Δὲν ἐφαίνοντο ποσῶς ἔχοντες τὸ ἦθος τεταραγμένον. Ἄλλὰ τότε λοιπὸν ἡ μικρὰ ἦτο πολὺ πεπειραμένη! Διότι βεβαίως ὁ Γκενώ, ὡς ἐφρόνει, δὲν εἶχεν ἀπατηθῆ τὴν προτερῆσαν ἔμπροσθεν τοῦ ξενοδοχείου τοῦ *Μεγάλου Μοράρχου*. Ὅχι! δὲν ὑπῆρχεν ἀμφιβολία· ἡ ἀνεψία τοῦ ταγματάρχου εὕρισκετο εἰς συνεννόησιν μὲ τὸν μικροεγενῆ! Τί διάβολον! ἂν ἡ ἐπὶ τῆς ὑποψηφιότητος τοῦ Βερδιᾶ ἐπιτροπὴ ἐγνώριζεν αὐτὰ πρὶν κάμῃ τὴν ἐκλογὴν της, ἢ ἀπόφασίς της βέβαια ἤθελεν ἐπισιθητῶς ἀλλοιωθῆ.

Καὶ ὁ Γκενώ ἔξεε τὸ ὄτιον.

Ἡ ἀμαξοστοιχία τοῦ Φονταίνεβλὼ ἀφικνεῖτο ἤδη. Ὁ κ. δὲ Μομβρὲν μόλις ἐπρόφθανε ν' ἀνέλθῃ εἰς τὸ βαγόνιον καὶ ἐνῷ ἀπεμακρύνετο τάχιστα, ὁ κτηνίατρος ὅπως οὐν ἐστενοχωρημέ-

νος ανέλογιζετο τὰς συνεπίαις τῆς ἐρωτικῆς ἐκείνης σχέσεως, ἥς τὸ μυστικὸν ἐγίνωσκεν ἤδη ὁ κ. Καπποῦ καὶ αὐτός.

Τὸ πρᾶγμα ἦτο σοβαρὸν ἢ τὸ πλέον ἢ σοβαρὸν μάλιστα, ἦτο τρομερὸν. Καὶ ἂν ὁ "Εγγε-
λινς τοῦ Μελέν ἤθελε μάθει τὸ γεγονός, ἡ ἐκ-
λογή ἐκινδύνευεν, ἐκινδύνευε φρικτὰ ἡ ἐκλογή,
ἦτο δὲ ἐνδεχόμενον νὰ ἐκλεχθῆ ὁ Γκαρούς . . .

Ὁ Γκενώ ἐσκέπτετο ὅτι ἠδύνατο νὰ προσ-
φέρωσι τὴν «διαδοχὴν τοῦ Σαρβέ» εἰς τὸν
Κλήμεντα Γκαρούς.

— Ὅπως δὴποτε εἶνε δημοκρατικὸς ὁ Γκα-
ρούς. Ἡ κυρία Ἐρβλαὶ θὰ μᾶς ἔλεγεν ὅτι δὲν
ἔχει αἰγίδα. "Ὅχι! δὲν ἔχει αἰγίδα ὁ Γκαρούς"
εἶνε μάλιστα ἀνατρεπτικὸς. Ἄλλὰ καὶ ὁ τα-
γματάρχης ἔχει καὶ αὐτὸς μίαν αἰγίδα! . . .
ὅπου σκεπάζει πολλὰ πράγματα! . . . Τί νὰ τὰ
λέγωμεν; . . . Καλλίτερα νὰ μὴ τὰ λέγωμεν,
διότι ἂν τὰ μάθουν! . . .

Πᾶσαι αὐταὶ αἱ ἰδέαι ἀνεκυκῶντο εἰς τὸν
νοῦν τοῦ κτηνιάτρου, ἐνῶ παρετῆρει τὴν Γιλ-
βέρτην καὶ τὸν θεῖόν της. Ἡ νεάνις περηκολού-
θει διὰ τοῦ βλέμματός τὸν κ. δὲ Μομβρέν. Ναί!
εἶχε τὴν αὐθάδειαν νὰ τὸν παρακολουθῆ διὰ
τοῦ βλέμματός! νὰ τὸν παρακολουθῆ μάλιστα
ἕως νὰ εἰσέλθῃ ἐκεῖ πέραν εἰς τὸν σταθμὸν!
Καὶ ὁ ταγματάρχης δὲν ἔβλεπε τίποτε! . . . Τι-
ποτε, τίποτε! . . . Ἀπολύτως τίποτε δὲν ἔβλε-
πεν ὁ ταγματάρχης!

Ὁ Γκενώ προσθάνθη ὅτι θὰ τοῦ ἔλεγε καμ-
μίαν ἀπρεπῆ λέξιν. Διὰ τοῦτο ἀπεχαιρέτισεν
ἀποτόμως τὸν Βερδιέ.

— Λοιπὸν ἤμεθα σύμφωνοι; . . . Τὸ πρόγραμ-
μα νὰ εἶνε σαφές, σαφέστατον . . . Ἀκολουθή-
σατε τὴν συμβουλὴν μου, σὰς ἐπαναλαμβάνω,
ἐστὲ εὐλικρινῆς. . . Βάλετε μέσα εἰς τὸ πρό-
γραμμα ἐκεῖνο ὅπου σὰς εἶπα: «Ὁ τόπος δὲν
θέλει πλέον δεκάτας, δικαιώματα φεουδαρχικά
καὶ ὀλοκαυτώματα τῆς ἱερᾶς ἐξετάσεως! Δὲν
τὰ θέλει πλέον!»

— Ἄλλὰ, εἶπεν ὁ Βερδιέ, πιστεύετε ὅτι ὑ-
πάρχει τις ὁ ἐπιθυμῶν ὀλοκαυτώματα;

— Ἄν τὸ πιστεύω; Ἐρωτήσατε τὸν πατέ-
ρα τοῦ νέου κόμητος δὲ Μομβρέν! ἀπήντησεν ὁ
Γκενώ μὲ τόνον τόσο εἰρωνικόν, σχεδὸν ὀργίλον
καὶ τόσο παραδόξον, ὥστε ἡ Γιλβέρτη ἠσθάν-
θη ἀόριστόν τινα φόβον χωρὶς νὰ γινώσκῃ τὴν
αἰτίαν.

Ἐνόμιζεν ὅτι ὁ Γκενώ ἠπέλει τὸν Ροβέρτον.

Ὁ κτηνιάτρος ἀνεθῶν εἰς τὸ ἀμάξιόν του
ἐμάστιζε ἤδη τὸν ἵππον του καὶ τὸ ἀμάξιον
ἐξηφανίζετο ἐν τῇ ὁδῷ ἐν τῷ μίσῳ συννέφων
κονιορτοῦ.

Ἐπειδὴ ἡ ὄρα τοῦ προγεύματος ἐπλησίαζεν,
ὁ Βερδιέ καὶ ἡ ἀνεψιά του ἀνέλαβον μετὰ τι-
νος σπουδῆς τὴν ὁδόν, ἣν εἶχον διανύσει τὴν

προτεραιαν ἐν τῇ ἀμάξῃ τῆς κυρίας Ἐρβλαί.
Συνωμίλου ἐλάχιστα ὁ μὲν ταγματάρχης ἀνε-
λογίζετο μετ' ἀνησυχίας τὸ πρόγραμμα ἐκεῖνο,
ὅπερ ἐμελλε νὰ συντάξῃ, ἡ δὲ Γιλβέρτη ἐνόμι-
ζε ὅτι ἤκουεν ἀκόμη τὸν ἦχον τῆς μελαγχολι-
κῆς φωνῆς τοῦ Ροβέρτου λαλοῦντος αὐτῇ περὶ
τῶν ναυαγῶν τοῦ βίου.

Ναυαγὸς αὐτός, ὁ κ. δὲ Μομβρέν, νέος πλού-
σιος, ἀγαπώμενος, θελκτικὸς!.. Ναυαγός;..

Καὶ διελογίζετο, ὅποις ἄρα γε θύελλα εἶχε
πράγματι ἐσκήψει εἰς τὴν ὑπαρξίν τοῦ νέου
καὶ πόσων θλίψεων ἦτο σημεῖον ἢ ρυτίς ἢ κε-
χαραγμένη ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ Ροβέρτου ὡς
τραῦμα γενόμενον διὰ τῶν ὀνύχων τῆς Εἰμαρ-
μένης.

Ἐνῶ δὲ προῦχῶρον εἰς τὴν ὁδόν σιωπηλοί,
βυθίζοντες πλησίον ἀλλήλων, ὡσεὶ ἀπολωλό-
τες εἰς τὴν ἐξοχὴν ἐκείνην, ὅπου ἦσαν σχεδὸν
ξένοι, μίαν ἰδέαν ἐπῆλθε ταυτοχρόνως εἰς ἀμφο-
τέρους: «Διατί εἴμεθα ἡμεῖς ἐδῶ;» Ἐχαίρει μὲν
ἡ Γιλβέρτη διότι ἐπανεῖδε τὸν Ροβέρτον, ἀλλὰ
καὶ ἔλυπετο διότι ἐπαύνησεν, ἀφοῦ πᾶσα
νέα συνάντησις τῶν ἑτῶν μάλλον τὴν ἐθλίβεν, γι-
νομένη πρόξενος ἀόριστου τινὸς ἀνησυχίας εἰς τὴν
καρδίαν τῆς νεάνιδος. Ὁ δὲ Βερδιέ καταλαμβάνε-
το πάλιν ἀπὸ τὸν αἰώνιον πόθον του: Εὐρίσκειτο
τόσον καλὰ εἰς Παρισίους μάρκρον τῆς τύρβης
ἐκείνης τοῦ ἐκλογικῆς ἀγῶνος!..

Μία ἀμαξοστοιχία διῆλθεν διὰ τῆς ὁδογε-
φύρας συρίζουσα καὶ διευθυνομένη εἰς Παρισίους.
Ἐλεγε δὲ καθ' ἑαυτὸν ὁ ταγματάρχης, πόσον
θὰ ἦτο φρόνιμον ἂν ἐπεπιβάζετο εἰς αὐτὴν καὶ
ἐπέστρεφεν εἰς τὴν ὁδὸν Μανσάρ, χωρὶς πλέον
νὰ συλλογισθῆ τὸν Γκαρούς, τὸν Γκενώ, τὸν
Καπποῦ, κανένα!..

Ἀμέσως σχεδὸν μετὰ τὸν σταθμὸν ἤρχιζεν
ἡ ἐκτασις τῶν ἀγρῶν. Περιστερὰ ἀφίπταντο
ἀπὸ τῶν ἡροτριωμένων ἀγρῶν. Ἡ πεδιάς ἐξε-
τείνετο ἐνώπιόν των πρὸς ἀριστεράν ἐφαίνοντο
διεσπαρμέναι ἐπαύλεις καὶ μία λεπτὴ γραμμὴ
δένδρων πρὸς δεξιάν ἐκεῖτο χθαμαλὸς λοφίσκος
ἐκεῖ δὲ τὸ νεκροταφεῖον ἐπεδείκνυε τὰ λευκὰ
του τείχη, τοὺς ἐπιθυμβίους λίθους καὶ τοὺς
σταυρούς του. Καὶ ἐκεῖ ἐπίσης ἐν τῇ γαλήνῃ
καὶ τῇ σιγῇ τῆς ἐξοχῆς ἠδύνατό τις νὰ διάγῃ
εὐδακίμωνος, ἀρκεῖ νὰ μὴ εἶχε τὴν ἀνόητον φι-
λοδοξίαν νὰ προβάλλῃ τὴν ὑπόψηφιότητά του
ἀπέναντι τῶν συμπολιτῶν του.

Πλὴν τὸ καθῆκον!

Ὁ Βερδιέ ἔσειε τὴν κεφαλὴν ἐνῶ ἐβάδιζεν.

Αἶ, βέβαια, τὸ καθῆκον! Ἄν δὲν ἐθέλωρει
λιποταξίαν νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸν ἀγῶνα, προθύ-
μως θὰ ἐπεπιβάζετο ἐπὶ τῆς ἀμαξοστοιχίας ἐ-
κείνης, ἥτις ἔτρεχεν ἤδη ἐκεῖ κάτω ἰρευγομένη
καπνόν...

Ἐφρασεν χωρὶς ν' ἀνταλλάξωσι λέξιν εἰς τὰς

πρώτας οἰκίας τοῦ Δαμμαρί. Αἱ ἐπαύλεις ἀπέ-
κτων θῆαν ἀγγλικῶν ἀγροτικῶν οἰκημάτων αἱ
στῆγαι τῶν καθαρῶν καὶ εὐπρεπῶν σταύλων
προεξείνουντο ἄνωθεν τῶν παρά τὴν ὁδὸν ταί-
χων. Πέραν ἐφαίνετο ἀνοικτὴ ἡ κυκλιωτὴ θύ-
ρα τῆς κατοικίας τῆς κυρίας Ἐρβλαί.

Καθ' ἣν στιγμὴν εἰσῆρχετο, ἠρώτησε μει-
διῶσα τὸν θεῖόν της τί ἐσκέπτετο ἀφότου ἐξε-
κίνησαν ἀπὸ τὸ Μελέν καὶ δὲν ἤνοιξε καθόλου
τὸ στόμα.

— Τί ἐσκέπτόμην; . . . Τίποτε!.. Ἄ ναί! προ-
αἴθηκε προσπαθῶν νὰ γελᾷ, ἐσκέπτόμην τὸ
τουφεκί μου!.. Εἶνε τὸ ὄνειρόν μου, καθὼς εἰ-
ξέυρεις... τὸ ὄραϊον τουφεκί τοῦ ἐργαστηρίου
Κλωδέν, τὸ ὅποιον τόσο ἐπεθύμουν νὰ ἀγορά-
σω. καὶ τὸ ὅποιον οὐδέποτε θ' ἀποκτήσω.

Ἡ Γιλβέρτη προσέβλεπεν τὸν ταγματάρχην.
Ἐμίλει ἀληθῶς περὶ τοῦ ὅπλου ἐκείνου, ὡς θὰ
ῶμιλοι ἐραστῆς περὶ τῆς ἐρωμένης του.

Ἦτο ὄνειρον! εἶχε δίκαιον!

— Μήπως ἀποκτᾷ κανεὶς ὅτι ἐπιθυμῶ εἰς τὸν
κόσμον τοῦτον; εἶπεν ἡρέμα ἡ νεάνις.

Καὶ ἐστηρίχθη, ὅπως εἰσέλθῃ, εἰς τὸν βραχίον-
α τοῦ θεῖου της, ὅστις τάχιστα παρεγορήθη
αἰσθανθεὶς τὸν βραχίονά του σφιγγόμενον ὑπὸ
τῆς παιδικῆς ἐκείνης χειρός.

Η'.

Ὁ μαρκήσιος δὲ Μομβρέν κατόκει μετὰ τοῦ
υἱοῦ του εἰς τὴν γωνίαν τῆς πλατείας τῶν Μι-
κρῶν Παρισίων ἐντὸς οἰκῆματος παρά τὴν ὁδὸν
τὴν ἄγουσαν πρὸς τὸ Νομαρχεῖον. Ἦτο οἰκία
παλαιά, περιωρισμένη, μὲ τὰ παράθυρα κεκλει-
σμένα καὶ οὕτως εἶπεν ὠχρωμένον κατὰ τοῦ
ἔξωθεν θορύβου, ἐκ τῶν γαληνῶν ἐκείνων οἰκιῶν,
ἕτινες παρατηροῦνται ἐν ταῖς ἐπαρχίαις εἰς τὰ
περὶ τῶν καθεδρικῶν ναῶν. Οἱ τοῖχοί της ἦσαν
ἐν τούτοις λευκοὶ καὶ διὰ μέσου τῆς ὑψηλῆς καὶ
ὀγκώθους θύρας διανοιγομένης διεκρίνετο αὐτῇ
λιθόστρωτος, εἰς οἰκίους διὰ τὸν θυρωρὸν, ἀπω-
τέρω δὲ ἡ εἴσοδος τοῦ κήπου καὶ ἡ ἀρχὴ δει-
δροστοιχίας φιλωρῶν. Πάντοτε σχεδὸν ἡ πύλη
αὕτη ἦτο κεκλεισμένη, οὐδαμοῦ δ' ἐφαίνετο ὁ
μαρκήσιος, ὅστις ἐξῆ μνηρῆς ἐν τῷ οἴκῳ του
μὲ τὰ βιβλία καὶ τὰ παλαιὰ του χειρόγραφα,
ἐξερχόμενος μόνον ὡσάκις ἐπρόκειτο νὰ ταξεί-
δευσῃ ἢ νὰ μεταβῆ εἰς θῆραν. Ἄλλὰ τοῦτο συ-
νέβαινε σπανίως. Οὐδεὶς σχεδὸν ἐπισκέπτης προ-
σῆρχετο εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Μομβρέν. Οἱ πλεῖ-
στοι τῶν φίλων τοῦ μαρκησίου κατόικουν εἰς
τὸ προάστειον τοῦ Ἁγίου Γερμανοῦ ἐν Παρισίαις
ἢ εἰς τὴν συνοικίαν τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου ἐν
Βερσαλλίαις. Ἐμενεν ἐκουσίως ἐγκαλιστος ἐν τῇ
οἰκίᾳ ἐκείνῃ ἐνθα εἶχε γεννηθῆ ὁ υἱὸς του καὶ
ἐνθα εἶχεν ἀποθάνει ἡ μαρκησία, ἣν περιπαθῶς
ἠγάπα.

Ἡ κυρία δὲ Μομβρέν εἶχεν ἐν τούτοις κατὰ

λίπει μνήμην γυναικὸς ἰδιοτρόπου καὶ ὀπω-
σοῦν δεσποτικῆς. Ἀγέρωχος ἐπὶ τῇ εὐγενείᾳ
της, ἥτις πράγματι ἦτο ἐκ τῶν ἐξόχων, διότι
ἡ μαρκησία ἦτο τὸ γένος Κουρτεναί—Λουζινιάν,
ἀφοῦ ἐνυμφεῖθη ἐξ ἔρωτος τὸν κ. δὲ Μομβρέν,
κατεδίκασεν ἕως τέλους τὸν σύζυγόν της εἰς τὴν
μονήρην ἐκείνην συμβίωσιν, θελκτικὴν κατὰ τὴν
περίοδον τῆς σελήνης τοῦ μέλιτος, ἠδυστάτην
ἀκόμη ἐπὶ πολλὰ ἔτη, ἀλλ' ἥτις ἐπὶ τέλους κα-
τέστη ὄχι τόσο εὐάρεστος. Ἡ μαρκησία δὲ
Μομβρέν, ἡ ἐντιμοτάτη καὶ ἀρίστη τῶν συζύ-
γων, παρρησίαν εἰς ὅλα τὰ ἔργα τῆς ζωῆς της
ζῆσιν πεποιθήσεως πάντως ἐπαινετὴν ἀλλ' ἐνίοτε
ἀνικράν. Ἀνατραφεῖσα παρά τοῦ κυρίου δὲ
Κουρτεναί—Λουζινιάν μὲ τὰς μάλλον συντη-
ρητικὰς καὶ ἀγερῶχους ἰδέας, διῆλθε καὶ τὴν
νεανικὴν καὶ τὴν ὄριμον καὶ τὴν πρεσβυτικὴν
της ἡλικίαν διαμαρτυρομένη, κεχολωμένη. Ἦχ-
θεύετο τὴν βασιλείαν τοῦ Λουδοβίκου Φιλίπ-
που, τὴν Δημοκρατίαν, τὴν δευτέραν Αὐτοκρα-
τορίαν, τὴν κυβέρνησιν τοῦ Θιέρσου, τὴν τοῦ
στρατάρχου Μάκ-Μαῶν—αὐτὴν πρὸ πάντων—
ἐπέβαλε δὲ εἰς τὸν μαρκησίον, προθύμως πάν-
τοτε ὑπακούοντα εἰς τὴν θέλησιν τῆς ἀγαπητῆς
του συζύγου, τὴν καταναγκαστικὴν ἐν Μελέν
διαμονήν, ἥτις δὲν εὐηρέσται ἐξ ὀλοκλήρου τὸν
κομψόν, πεπαιδευμένον καὶ ἀγαπῶντα τοὺς Πα-
ρισίους εὐπατρίδην. Ἄλλὰ καὶ εἰς τὴν Καμτσάτ-
καν θὰ ἔζη, ἂν τοιαύτη ἤθελεν εἶσθαι ἡ ἰδιο-
τροπία τῆς μαρκησίας.

Ὁ κ. δὲ Μομβρέν ἄλλο τι δὲν ἠγάπα εἰς
τὸν κόσμον εἰμὴ τὴν σύζυγόν του καὶ τὸν υἱόν
του ἄλλ' ἠγάπα ἀμφοτέρους περιπαθῶς. Ἄνη-
σύχει κάπως διὰ τὸ μέλλον τοῦ νεαροῦ κόμη-
τος, ἐπειδὴ τὸ παιδίον ἤδεναν ὄλους περιωρι-
σμένον ἐντὸς τοῦ μεγάλου ἐκείνου μεγάρου. Ἡ
μαρκησία ἐνόει νὰ μὴ ὑποστῇ ποσῶς ὁ υἱὸς
της τὴν ὀλέθριον ἐπίδρασιν τοῦ Πανεπιστημίου
καὶ ἀφοῦ τὸν ἐπεμψεν ἐπὶ τινα χρόνον εἰς τὸ
σχολεῖον τῶν Μοναχῶν ἐν Παρισίαις, ἐθεώρησε
καλλίτερον κατόπιν νὰ προσλάβῃ δι' αὐτὸν
παιδαγωγὸν κατ' οἶκον εἰς Μελέν. Ὁ παιδα-
γωγός, ἱερεὺς νέος τὴν ἡλικίαν, ἐνθουσιώδης
καὶ φιλελεύθερος, ἐνέπνεε κάποιον φόβον εἰς τὴν
κυρίαν δὲ Μομβρέν, ἥτις εὕρισκεν αὐτὸν λίαν
ἐπεικῶς ἔχοντα πρὸς τὰς φιλελεύθερους ἰδέας·
τὸ σέβας ὅμως ὅπερ ἔτρεφεν ἡ μαρκησία πρὸς τὸ
ἱερατικὸν ἐνδυμα ἦτο τοιοῦτο, ὥστε ὑπέκυπτε
καὶ πρὸ τῶν κατὰ τὴν γνώμην της ἀνατρεπτι-
κῶν του φρονημάτων. Ἄφινε τὸν ἀδελφὸν Ἰγτώ νὰ
διαπλάττῃ τὴν ψυχὴν τοῦ Ροβέρτου καὶ ἠσθάν-
ετο μόνον ἐνίοτε τὴν ἀνάγκην τὴν Κυριακὴν
κατὰ τὴν λειτουργίαν νὰ δεηθῆ εἰς μίαν γω-
νίαν τοῦ ναοῦ ὑπὲρ τῆς ψυχικῆς σωτηρίας τοῦ
ἀδελφῆ Ἰγτώ, τὴν ὁποίαν ἐθεώρει ὀλίγον τι δικ-
κινδυνεύουσαν:

Τὴν εἶχε πράγματι καταπλήξει ἐσπέραν τινὰ ὁ ἀββᾶς ὑποστηρίζων ὅτι ὁ Βιργίλιος μὲ τὴν ἡμερον μελαγχολίαν του καὶ τὸν οἰκτὸν του πρὸς τὰς ἐγκοσμίους συμφορὰς εἶχε τὴν καρδίαν χριστιανοῦ. Ἡ μαρκησία ἐθεώρησεν ὡς ἱεροσυλίαν νὰ λαλῶσι τοιοῦτοτρόπως περὶ ἐνὸς ἐθνικοῦ, ὁ δὲ κ. δὲ Μομβρὲν ἀνεμίμησεν αὐτῇ μειδιῶν τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἐρριπτεν αὐτὴ εἰς τὸ πῦρ ὅλους τοὺς Ὀρατίους, οὓς εὗρισκεν ἐν τῇ οἰκίᾳ. Ὁ ταλαίπωρος Ὀράτιος! Καὶ ὅμως ἐπρεπεν, ὁ Ροβέρτος νὰ μάθῃ νὰ τὸν ἐξηγῆ ἀπροσκόπτως. Ὁσᾶκις δὲ ἤκουεν ἡ μαρκησία τὸν ἀββᾶν Ὑρτῶ ἀναγινώσκοντα τὸν Ὀράτιον ἀντὶ τινὸς τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἐνόμιζεν ὅτι ὁ παιδαγωγὸς τοῦ νέου κόμητος καθίστατο εἰδωλόλατρός.

Καὶ ἐν τούτοις δὲν ἦτο γυνὴ περιορισμένου πνεύματος ἡ μαρκησία. Ἦτο ἀγαθὴ, ἀρωσιωμένη, γενναία, ἀλλ' ἠσθάνετο πρὸς τὸν κόσμον καὶ τὴν νεωτέρην κοινωνίαν· εἶδός τι ἐντίμου ἀπογοητεύσεως, ἧτις περιέκλειε τὴν πίστιν τῆς ἐντὸς κύκλου ἀπαισιοδοξίας. Δὲν ἤθελε κατ' οὐδένα τρόπον ὅπως ὁ υἱὸς τῆς διαδραματίσῃ πρόσωπον ἐν τῇ δημοκρατικῇ κωμῳδίᾳ — ἐν τοῖς δημοκρατικοῖς ὄργιοις, ἔλεγε μάλιστα ἡ κυρία δὲ Μομβρὲν — τῆς συγχρόνου ἐποχῆς. Ἀφοῦ δὲ τὸν συνώδευσεν κῦτοπροσώπως εἰς τὸ σύνταγμα, ὅπου κατετάχθη κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν πρώτων πολεμικῶν ἀτυχημάτων τοῦ 1870, (διότι τότε δὲν εἶχον ἀναφανῆ οἱ ζουάβοι τοῦ Σαρὶτ, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ Ροβέρτος ἤθελεν ὑπηρετήσει μετὰ χαρᾶς) ἡ μαρκησία ἰκέτευσε τὸν υἱὸν τῆς ν' ἀφήσῃ τὸ στρατιωτικὸν στάδιον μετὰ τὴν εἰρήνην.

— Ὑπηρετήσας τὴν πατρίδα σου, τοῦ ἔλεγεν Ἄρσας τῶρα τοὺς κυρίους αὐτοὺς εἰς τὴν δημοκρατικὴν των λαφυραγωγίαν. Ὅταν ὁ βασιλεὺς ἐπιστρέψῃ εἰς τ' ἀνάκτορα τοῦ ἀνοικοδομηθησομένου Κεραμεικοῦ, θὰ εἰσεέλθῃς ἀν ἐπιθυμῆς εἰς τὴν διπλωματίαν, ἧτις τότε θὰ διαρρυθμισθῇ καταλλήλως, ἢ εἰς τὸν στρατὸν, ὅστις θ' ἀναδιοργανωθῇ. Ἐως τότε, τὸ καθήκόν σου ὡς εὐπατρίδου εἶνε ν' ἀναμείνης, ὅπως χθὲς τὸ καθήκόν σου ὡς Γάλλου ἦτο νὰ ἐνεργήσῃς.

Ὁ μαρκησίας δὲν ἠναντιοῦτο παρὰ πολὺ εἰς τὰς ἰδέας τῆς κυρίας Μομβρὲν. Δὲν δυσχερασταίτο νὰ ἔχῃ τὸν υἱὸν του πλησίον του. Τὸν συνώδευσεν ἐπίσης ὅπως καὶ ἡ μαρκησία μέχρι τοῦ σιδηροδρόμου, ὅτε ὁ Ροβέρτος κατετάχθη εἰς τὸν στρατὸν, ἐνῶ δὲ ἐκράτει καὶ ἐσφιγγε τὴν χεῖρά του εἰς τὸν σταθμὸν, ἐσυλλογιζέτο ν' ἀνέλθῃ καὶ αὐτὸς εἰς τὸ βεγγόνιον μετὰ τοῦ νέου καὶ ἐν ἀνάγκῃ νὰ φονεῦθῃ πλησίον του. Ἐν τῇ μονῳσει τοῦ Μελέν ἠσθάνετο ἑαυτὸν εὐτυχῆ ἀφοῦ ἔζη πλησιέστατα τοῦ Ροβέρτου. Τὰ δύο εἰκὲν ὄντα ἡγάπων ἄλληλα φιλοστοργότατα καὶ

ἐνῶ ἡ μαρκησία ἐπεβάλλετο εἰς τὸ τέκνον τῆς πρὸ πάντων διὰ τοῦ σεβασμοῦ, ὁ πατήρ κατέκτα τὴν καρδίαν τοῦ νέου διὰ τρυφερότητος περιπαθοῦς, διὰ τῆς ἀγάπης φίλου, ἀδελφοῦ πρεσβυτέρου.

Ἐνίοτε ὁ κόμης καίπερ ὑπεύθυνος εἰς τὴν μητέρα του καὶ μένων ἐξόριστος εἰς τὴν γωνίαν ἐκείνην τῆς ἐπαρχίας ἀφοῦ αὐτὴ τὸ ἤθελεν, ἄφινε νὰ διαφεύγῃ τὸ μυστικὸν τῆς ἀνίας του καὶ νὰ ἐκδηλωθῇ ἡ ἀνυπομονησία του διὰ τὴν ἐπιβεβλημένην ἀργίαν. Ὁ μαρκησίας παρηγόρει τὸν Ροβέρτον ὅσον ἠδύνατο. Ἐλεγεν αὐτῷ ὅτι ὄφειλε νὰ ὑπομῆν καὶ νὰ περιμῆν. Ὁ βίος ἐκεῖνος δὲν ἦτο δυνατόν νὰ διαρκέσῃ αἰωνίως. Ὁ μαρκησίας δὲν ὠμολόγει ὅτι ἠλπιζεν ἐνδομύχως, ὅτι δηλαδὴ συνοικεσιὸν τι καθιστῶν διὰ τοῦ ἔρωτος προσφιλῆ τὴν τοιαύτην ὑπαρξίν εἰς τὸν Ροβέρτον ἤθελεν ἀποδιώξῃ τὴν μονοτονίαν. Ἄλλ' ὁ νέος ἠσθάνετο σχεδὸν μίσος κατὰ τοῦ γάμου. Ἐκυριεύετο ἀπὸ ἐπιθυμίας ἀόριστους ἐλευθερίας πρὸ πάντων, εἰδίψα ν' ἀπολαύσῃ τὸν βίον . . .

Ὁ κ. δὲ Μομβρὲν ὑπεδείκνυε μετὰ πραότητος εἰς τὴν μαρκησίαν τὸν κίνδυνον, ὅστις πιθανὸν ἤθελε προκύβῃ ἀν ἐξηκολούθει νὰ μείνῃ οἰονεὶ δέσμιος νέος πλήρης φαντασίας, πόθων, ὀνειρων . . . Πλὴν ἡ μαρκησία διέκοπτε τὸν σύζυγόν της . . . Τὸ ἐγίνωσκε βέβαια ὅτι ὁ υἱὸς της ἦτο πνεῦμα ἐξημῆμον, ὀνειροπόλον! . . . Ἦτο ἀξίος μαθητῆς τοῦ ἀββᾶ Ὑρτῶ, ὅστις εἶχεν ἀποθάνει, ὅποτε ἀκριβῶς ἐπρόκειτο νὰ δεχθῆ τὴν ἑδραν τῆς χριστιανικῆς φιλοσοφίας . . . Ἀββᾶς φιλόσοφος! . . . Εἶχεν ἄρα γε ἀναγνώσει ὁ μαρκησίας τί ἔλεγε τὸ *Σύμπαρ* περὶ τοῦ ἀββᾶ; Μάλιστα! . . . αἱ νεκρολογικαὶ σημειώσεις αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὸν πρώην παιδαγωγὸν τοῦ υἱοῦ των! . . . Ἄν ἐκολάζετο αὐτὸς ὁ ἀββᾶς Ὑρτῶ, καθόλου δὲν θὰ ἐξεπλήττετο ἡ μαρκησία!

— Αὐτὸς νὰ κολασθῇ, φιλότατῃ μου; Τί λέγεις! . . . Ἐνας ἅγιος ἄνθρωπος . . .

— Ἄγιος; . . . ἅγιος; . . . Μάλιστα, λαϊκὸς ἅγιος ἴσως! . . . Ἀνάγνωσε ὅμως τὸ *Σύμπαρ*, μαρκησίε! . . .

— Ὡ, δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι θὰ τὸν κακομεταχειρίζεσαι τὸν καυμῆμον τὸν ἀββᾶν! . . . Τὸ *Σύμπαρ* *καυνοβολεῖ*, δὲν *καυνορίζει* ἁγίους! . . .

Ἡ μαρκησία ἐδιπλασίαζε λοιπὸν τὴν ἐπιτήρησιν καὶ τὰς φροντίδας, τὰς μητρικὰς τῆς φροντίδας. Ἐβλεπεν ὅτι ὁ Ροβέρτος ἐφάνετο πάσχων καὶ μελαγχολικός. Ἀναμφιβόλως ἰνασχόλησις τις ἠδύνατο νὰ τὸν διασκεδάσῃ, νὰ τοῦ ἀποδώσῃ τὴν πρὸς τὴν ἐνέργειαν ὄρεξιν, ἣν ἐφάνετο ἀπολέσας. Πλὴν κατ' οὐδένα τρόπον εἰς Μομβρὲν δὲν ἠδύνατο νὰ εἰσελθῇ εἰς τὸ διπλωματικὸν στάδιον ὑπὸ τὰς διαταγὰς ἐνὸς

Βαρθελεμῷ Σαιντ-Παίρ. Ὅτε ὁ στρατάρχης Μὰκ-Μκὼν ἐγένετο πρόεδρος, ἡ μαρκησία ἤλπισε πρὸς στιγμὴν. Εἶτα ὅμως ἐπέστη ταχέως καὶ ἐκ τῶν πρώτων μάλιστα ὅτι ὁ δούξ τῆς Μαγέντας ἦτο *προδότης*, καὶ ὅτι δὲν ἤθελε νὰ πρᾶξιαι τὸ *Σύνταγμα*, ὅπερ εἶχεν ὑποσχεθῆ νὰ ὑπερασπίσῃ . . . Δὲν ἠδύνατό τις νὰ συνταχθῆ μετὰ τοιοῦτων ἀνθρώπων! . . . Ὁ Ροβέρτος ὄφειλεν ν' ἀναμείνῃ ἀκόμη, ν' ἀναμείνῃ πάντοτε.

Καὶ ὁ νέος σιθόμενος τὴν μητέρα του, διῆγεν ὑποταγμένος εἰς τὰς θελήσεις τῆς μαρκησίας ἐν ἡλικίᾳ τριάκοντα ἐτῶν ὅπως καὶ κατὰ τὴν παιδικὴν του ἡλικίαν καὶ αἱ ἡμέραι παρήρχοντο βραδείαι καὶ φορτικαί, ἀχρησιμοποίητοι, κεναί, θλιβεραὶ ἐν τῇ κατηρεῖ μονῳσει ἐπαρχιακῆς πόλεως καὶ ἐν τῇ ἐκνευριστικῇ ἀσημότητι ὑπάρξεως ἀπράγμονος.

Ὅ, τι ἰδίως ἡ κυρία δὲ Μομβρὲν ἐφοβέτο διὰ τὸν Ροβέρτον ἦτο ὁ ἐν Παρισίοις βίος. Ἐτρεφε κατὰ τῆς πόλεως τῶν θεάτρων καὶ τῶν εὐκόλων διασκεδάσεων εἶδός τι μίσους ἐπαρχιωτίδος, ὅπερ ἦτο σχεδὸν ἀναχρονισμός. Ἐνόμιζεν ὅτι θὰ κατετρεφετο ὁ νέος κόμης ἀν ἤθελε ζῆσει εἰς Παρισίους. Κυρία οὕσα τῆς κοινῆς περιουσίας, διότι ὁ μαρκησίας ὀλίγον ἐμῆριμα περὶ τῆς διαχειρίσεως τῶν οικονομικῶν του, ἡ κυρία δὲ Μομβρὲν μόλις ἐπέτρεπεν εἰς τὸν υἱὸν της νὰ διάγῃ ὡς τέκνον εὐγενοῦς οἰκογενείας. Τὸν ἄσπασεν ὅμως βλέπουσα αὐτὸν μελαγχολικὸν νὰ δικτριφῇ κατὰ τὴν περίοδον ἐνὸς θέρους ἐν Φονταϊνεβλώ.

Ἀλλὰ διὰ τὸν Ροβέρτον ἡ ἐξοχικὴ ἐκείνη διαμονή, ἧτις εἰς τὴν μαρκησίαν ἐφάνετο χειρφετήτης, ὡμοιάζε φοβερὰ πρὸς τὸν ἐν Μελέν βίον. Καὶ ἐκεῖ ὅπως εἰς τὴν πρωτεύουσάν τῆς ἐπαρχίας διῆγε βίον μονότονον, βραδείως διαφέροντα, ἀνευ ἀσχολίας, ἀνευ ἡδονῆς, ἀνευ νεωτερισμοῦ τινος. Κατέτριβεν ἐν ἀργίᾳ πλήρῃ χαυνώσεως τὴν ζωηρότητα τῆς νεότητός του. Ἐπεχειρεῖ περιπάτους ἐντὸς τοῦ δάσους, αἵτινες κατ' ἀρχὰς τοῦ ἐρκίνοντο εὐχάριστοι, ἀλλὰ κατόπιν ἐπλήρου τὴν ψυχὴν του διὰ ζοφερὰς μελαγχολίας· διήρχετο ὅρας ὀλοκλήρους βλέπων τὰ γυμνάσια πυροβολαρχίας τινὸς ἢ ἱλῆς ἱππικοῦ· καὶ ἡμέραι παρήρχοντο μακρᾶ καὶ αἱ νύκτες μελαγχολικαί. Ὡς μόνον διασκεδάσιν εἶχε τὴν ἀποχώρησιν καθ' ἐσπέραν, τοὺς σελπιγκτὰς εἰσδύοντάς μετ' ἤχων ἰσχυρῶν καὶ μελαγχολικῶν εἰς τὰς σκοτεινὰς ἰδούς τῆς πόλεως, κατὰ πᾶσαν Πέμπτην δὲ καὶ Κυριακὴν μίαν μουσικὴν τοῦ ἱππικοῦ, ὡς ἀπροσδόκητον παρήγυριν μόνῃ του δὲ τέρψις ἦτο ἐν ὄδικόν καφετεῖον, συχνάζόμενον παρὰ τῶν ἀέργων τῆς πόλεως, καὶ κατὰ θέλῃσός τις πλάνης ἠθοποιῶν ὅστινες ἐξετέλουν ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ μικροῦ τῆς

πόλεως θεάτρου τὴν παρωδιαν πολυκρότου τινὸς δραματικοῦ ἔργου.

Ἡ ἐν Μελέν διαμονή, ὅπου ἠδύνατο τοῦλάχιστον νὰ ἐπιχειρῆ ἐκδρομὰς θηρευτικὰς, ἐφάνετο αὐτῷ κατ' ἀρχὰς προτιμότερα τῆς ἀνιαρᾶς ἐκείνης θερινῆς διατριβῆς. Εἶτα ὅμως βαθμηδὸν τὸ Φονταϊνεβλώ ἤρχισε δι' αὐτὸν ν' ἀποκτᾶ θέλητρον. Ἦρχισε νὰ εὕρισκῃ ὅτι τὸ ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ γηραιὸν μέγαρον ἐξ ἔρουθρῶν πλίνθων μετὰ τὴν μεγάλῃν ἐκ σχιστολίθων στέγην του εἶχεν ἰδικαιτέραν τινὰ γοητείαν καὶ εἰς τὴν κωμῆν πάσης δεινροστοχίας, εἰς τὸ βάθρον παντὸς ἀγάλματος ἀνεύρισκε καὶ μίαν ἀνάμνησιν.

Ἡ μαρκησία παρετήρησεν ὅτι ὁ Ροβέρτος ἦτο ὅλως μεταβεβλημένος ὅτε ἐπανῆλθεν. Ἐφάνετο ἐν ταυτῷ μᾶλλον περίφροντις καὶ μᾶλλον φαιδρός. Ἐνίοτε τὸν ἐβλεπε σκεπτικὸν ὡς νὰ τὸν ἐνεψύχου πάθος τι κρύβιον. Ἡ μήτηρ πάραυτα ἐμάντευσε τὴν κρυφίαν ἐπίδρασιν γυναικός.

Ὅτε τὸν ἠρώτα, θέλουσα νὰ μάθῃ, τί ἐπραττεν εἰς Φονταϊνεβλώ, ὁ μαρκησίας ἀπάντα γελῶν ἐνώπιον τοῦ υἱοῦ τῆς:

— Αἰ! τί ἤθελες νὰ κάμῃ, φιλότατῃ; Ὁ Ροβέρτος διήρχετο τὰς ἡμέρας του ρίπτων ψωμί εἰς τὰ ψάρια τῆς δεξαμενῆς . . . εἶνε φανερόν!

Ἄλλ' ὅσον ὁ Ροβέρτος ἐφάνετο ἐπιμένων νὰ μὴ ἀπαντᾷ, τόσον ἡ μαρκησία ἐπίμενε νὰ ἐρωτᾷ. Ἠσθάνετο αἰσθημά τι δυσπιστίας ἀόριστον, ἀλλ' ἐρριζωμένον. Εἶχε τὴν προαίσθησιν ὅτι ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος, ὅστις εἶχεν ἀπομείνει δι' αὐτὴν παιδίον ἐντελῶς τιθασσευμένον, ἠπέλει νὰ διαφύγῃ τὴν ἐξουσίαν τῆς. Ἐξήρχετο πολλάκις, ἐπιχειρεῖ συχνὰ ταξείδιον εἰς Φονταϊνεβλώ καὶ μέχρι Παρισίων προσέτι. Μετέβη ἐπωφελοῦμενος τῆς προσκλήσεως τοῦ λόρδου Χάρτλεϋ, παλαιοῦ συμμαθητοῦ του, εἰς Ἀγγλίαν, ὅπου διέτριβεν ἐπὶ δύο ἑβδομάδας, ἡ χαρὰ δὲ ἦν εἰδίκευε διότι ἀνεχώρει δὲν διέλαθε τὴν προσοχὴν τῆς μαρκησίας. Ἡ κυρία Μομβρὲν εἶχε καταντήσῃ μάλιστα σχεδὸν νὰ μὴ ἐρωτᾷ πλέον τὸ αἶτιον τῶν τοιοῦτων ἀπουσιῶν, φρονούσα ὅτι εἰς εὐπατρίδης ταπεινοῦται μὴ λέγων τὴν ἀλήθειαν, ἔστω καὶ μερικὰς ἀληθείας, ἔστω καὶ πρὸς τὴν μητέρα του. Συνέλαβεν ὅμως ἐν τάχει τότε ἐν σχέδιον: νὰ νυμφεῖσῃ τὸν Ροβέρτον.

Ἐπῆρχον πολλαὶ νεάνιδες εὐειδεῖς, εὐγενεῖς, μετὰ καλὴν προίκα εἰς Μελέν, πρὸ πάντων δὲ εἰς Βερσαλλίας, ὅπου κατῴκει μίαν ἐξαδέλφη τῆς μαρκησίας, ἡ κυρία δὲ Κουρτεναί — Συρζέρ. Ἡ κυρία αὕτη ἀνεδέχθη νὰ εὕρῃ νύμφην δι' ἐκεῖνον, αὐτὸν κατεργάρον τὸν Ροβέρτον ὡς τὸν ἀπεικάλει. Ἡ λέξις *κατεργάρος* ἔκαμνε τὸν πατέρα νὰ μειδιᾷ, ἀλλ' ὁ μαρκησίας δὲν ἐμειδία

πολύ ἐκ φόβου μήπως ἡ κυρία δὲ Μομβρὲν τὸ ἐννοήσῃ.

Ὁ Ροβέρτος ἄλλως τε δὲν ἐβράδυνε νὰ καταστήσῃ γνωστὴν εἰς τὴν μητέρα του τὴν ἀμετάτρεπτον θέλησίν του τοῦ νὰ μὴ νυμφευθῇ.

— Δὲν θέλεις νὰ νυμφευθῆς;

— Ὁχι, μῆτέρ μου...

— Καὶ διατί;

— Θὰ περιμένω... Θέλω νὰ εἶμαι ἐλεύθερος...

Οὔτε κοινωνικὴν θέσιν ἔχω, οὔτε κλίσιν...

— Ὁ εὐπατρίδης δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ ἔχη κλίσιν... ἔχει δὲ πάντοτε κοινωνικὴν θέσιν, ἔστω καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν.

— Ἄ! ἀπήντησεν ὁ νεαρὸς κόμης, διατί μὲ ἀπέτρεψες νὰ μείνω εἰς τὸ σύνταγμα; Τότε θὰ εἶχα τὸν βίον διαγεγραμμένον ἐνώπιόν μου, οὐδὲ ὄνειρα, οὐδὲ χιμαίρας, οὐδὲ ἀνίας... Τὸ στάδιόν μου θὰ ἦτο εὐθὺ, σκοπὸς δὲ αὐτοῦ θὰ ἦτο τὸ καθήκον!.. Αὐτὸ ἐπεθύμουν.

Οὐδέποτε ἡ μαρκεσία εἶχεν ἀκούσει τὸν υἱὸν της ἐξανιστάμενον κατὰ τῆς τύχης του. Ἐθεώρει αὐτὸν ἡνυχαραστημένον ἢ ὑποταξαμένον εἰς αὐτήν, ἐπειδὴ τὸν ἔβλεπεν ὑπακούοντα. Ἐξεπλήττετο ἀφότου ἔβλεπε τὴν διάθεσιν τοῦ Ροβέρτου τόσον βαθέως ἠλλοιωμένην. Ἐσυλλογίζετο δὲ καὶ αὐτὴς τί νὰ ὑπεκρύπτετο ὑπὸ τὴν ἀδικαιολόγητον μελαγχολίαν ἢ ὑπὸ τὴν ἀνεξήγητον φαιδρότητα τοῦ νέου.

Ἡ κυρία δὲ Μομβρὲν εἰμάρτο ν' ἀποθάνῃ, πρὶν τὸ μάθῃ, ἴσως δὲ ἂν τὸ ἐμάνθανεν ὅτε ἐζήτησε νὰ τὸ μάθῃ, θ' ἀπέθνησκεν αἰφνιδίως. Ὑπῆρχε λόγος ἀποχρῶν ἀναγκάζων τὸν Ροβέρτον ὠχρὸν καὶ συνεσταλμένον ἐνώπιον τῆς μαρκεσίας νὰ τηρῇ σιγὴν, ἥτις τὸν ἐπίεζεν ὡς ψεύδους καὶ ἔκαμνε τὴν καρδίαν του νὰ πάλλῃ σφοδρῶς εἰς τὸ στῆθος του.

(Ἔπεται συνέχεια).

ΔΥΟ ΕΣΠΕΡΙΔΕΣ

τῆς ἐν Ἑρμοῦπόλει Λέσχης Ἑλλάδος

(Συνέχεια ἴδε ἀριθ. 385.)

Ἑσπερίς δευτέρα. — 1888

ΚΕΦΑΛΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΚΡΙΣ

Σκηναὶ ἐκ τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας.

Α'.

Ἐκλινεν ὁ ἥλιος πρὸς τὸν Ἑλικῶνα, οἱ θόρυβοι εἰσίων πρὸς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηναίων καὶ ὁ ποιμενικὸς αὐλὸς διέεσεν ἀνὰ τὴν ἐξοχὴν ἄρρητον μελαγχολικὴν μελωδίαν. Εἶχε παρέλθει ἡμέρα θερμὴ τοῦ ἔαρος καὶ ἡ ἐξοχὴ ἦτο τσοῦτον θερπνὴ, διαπνεομένη ὑπὸ τῆς αὔρας τῆς ἐσπέρας!

Ἐὰν θνητὸς εἶχε τὴν εὐτυχίαν νὰ εὐρεθῇ πρὸ τρισχιλίων ἐτῶν, κατὰ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην, ἐν τῇ χλοερᾷ πρὸ τοῦ Ὑμηττοῦ κοιλάδι παρὰ τὴν συστάδα τῶν θάμνων, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὑποίων ἀεννάως ἐκελάρυζε τὸ ὕδωρ τῆς πηγῆς τῶν δακρύων τῆς Ἡῦς, ἤθελεν ἰδεῖ θελητικόν, γλυκύτατον θεάμα.

Ὀλίγον ἀπωτέρω τῆς πυκνῆς συστάδος τῶν θάμνων ποιμνιον προβάτων καὶ αἰγῶν ἔθοσκεν ἡσύχως ἐν τῇ πρασίῳ χλόῃ, ἐπὶ δὲ παρακειμένου βράχου γέρον ποιμὴν νωχελῶς ἡμικεκλιμένος διέεχε διὰ τοῦ αὐλοῦ του ἤχους αὐτοσχεδίου, μελαγχολικοῦ, ἀναμνήσεις ἴσως τῆς πρώτης του νεότητος.

Δύο νεάνιδες ἴσταντο ἐν μέσῳ τοῦ ποιμνίου, γραῖα δὲ τις γυνὴ φέρουσα ἐν χερσὶ τετυλιγμένον γυναικίον μανδύαν ἐκάθητο ἀπωτέρω παρατηροῦσα τὰς νεάνιδας.

Τῶν νεανίδων τούτων ἡ ἐτέρα, δεκαοκταετίας μελαγχροινὴ μαύρους καὶ ζωηρούς ἔχουσα τοὺς ὀφθαλμούς, εἶχε τὸ σῶμα Ἀρτέμιδος τῆς θεᾶς τοῦ κυνηγίου. Ἐν τῷ ραδιῶ ἑκείνῳ, ὕψηλῳ καὶ εὐσταλεῖ σώματι ὑπῆρχεν ἄφθοнос ζῶῃ ἐκλάμπουσα διὰ τῶν ὀφθαλμῶν της. Ἐφόρει κυανῶν ἐσθῆτα καὶ εἶχε τὴν μέλαιναν αὐτῆς κόμην ἀνεδεδεμένην ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς διὰ χρυσοῦς στλεγγίδας.

Ἐὰν ὁ Φειδίς ἀπετύπωσέ ποτε ἐπὶ πεντελησιῦ μαρμάρου ἐν σχήματι γυναικὸς τὸ σφῆδρὸν πάθος ἔρωτος φλογεροῦ, ἠνωμένου μετ' ἀκραδάντου θελήσεως καὶ ρώμης ψυχικῆς, ἐξάπαντος τὸ ἀγαλμὰ του θὰ εἶχε τὴν μορφήν τῆς δεκαοκταετίδος ἐκείνης μελαγχροινῆς Ἀρτέμιδος.

Ἄλλ' ἐὰν ἐστρέφετε τὸ βλέμμα πρὸς τὴν ἐτέραν κόρην, τὴν δεκαεξετίδα, τίνος ἐξ ὑμῶν ἡ ψυχὴ θὰ ἦτο τόσον χαλυβδίνῃ, οὕτως εἰπεῖν, τοσοῦτον ἄψυχος, ὥστε νὰ μὴ ἐκθαμβωθῇ ἐνώπιον τοῦ κάλλους αὐτῆς τοῦ θεσπεσίου; Τὸ κρίνον καὶ τὸ ρόδον ἐξητυλιζόντο πλησίον τοῦ προσώπου καὶ τῶν χειρῶν ἐκείνων τῶν ἀπαραμίλλων· ὁ λαμπρότερος χρυσὸς ἔχανε τὸ χρώμα του πλησίον τῆς πλουσίας κόμης της. Διὰ τοὺς ἀθανάτους δ' ἐκείνους κυανοῦς ὀφθαλμούς της δὲν ὑπάρχει ὄρος συγκρίσεως ὅταν τοὺς εἶδε κατὰ πρῶτον ἡ γλαυκῶπις Ἀθηναῖα, λέγουσιν ὅτι τὴν κατέλαβεν ἀπόγνωσις, καὶ ἐπειράθη νὰ ἐξορύξῃ τοὺς ἰδικούς της ἕως τότε περιφήμους ὀφθαλμούς· καὶ θὰ τὸ ἐπραττεν ἀληθῶς, ἐὰν δὲν ἦτο ἡ θεὰ τῆς φρονήσεως.

Δὲν περιγράφονται αἱ δροσεραὶ ἐκείναι χνοώδεις παρειαί, ἀπέναντι τῶν ὁποίων θὰ ἔθραυον τὴν γραφίδα τῶν ὁ Πολύγνωτος καὶ ὁ Ἀπελλῆς, ὡς καὶ τὸ βαθὺ ἐκεῖνο ὑπὸ μακρᾶς βλεφαρίδας βλέμμα, εἰς τὸ βάθος τοῦ ὁποῦ ἀνεκαλύπτετο μυστηριώδης οὐρανὸς ἀθανασίας! Ἔ-

βλεπέ τις ἐπ' αὐτῆς τὴν παιδικότητα, τὴν ἀγνωροῦσαν τὸν ἔρωτα, ἥδη ἐκλείπουσαν ἐνώπιον τῶν ἀορίστων ἐκείνων τοῦ ἔρωτος πνοῶν ἄς διαψιλεῖε ἡ ἡβὴ κατὰ τὴν δεκάτην ἔκτην αὐγὴν.

Ἡ πλουσία κόμη της ἐπιπτεν εἰς βοστρύχους ἐπὶ ὤμων δι' οὓς ἡ Ἀφροδίτη θὰ κατηδάριζε τὸν ἐν Κυθήροις καλλιμάραρον ναόν της, ὁ δὲ τράχηλος, ἡ ὄσφύς καὶ τὸ λοιπὸν τῆς νεάνιδος σῶμα ἦτο ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου τὸ πρότυπον τῆς τελειότητος δι' ὃ καὶ πολλάκις αἱ θεαὶ τοῦ Ὀλύμπου κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς αὐτῶν, δηλαδὴ σχεδὸν ἀδιαλείπτως, ἀντεποιούντο τὸ ἀφρόχρουν κάλλος ἐκεῖνο. — Ἐχω τοὺς ὀφθαλμούς της, ἔλεγεν ἡ Ἀθηναῖα, καὶ καμμία ἀπὸ σᾶς δὲν δύναται νὰ τὸ ἀμφισβητήσῃ. — Σοῦ τοὺς χαρίζω, ἔλεγεν ἡ Ἥρα, μελονότι οἱ ἰδικοί σου εἶναι πολὺ κατώτεροι· ἀλλὰ δὲν δύνασαι ν' ἀρνηθῆς ὅτι εἶμαι ἐξ ἴσου λευκώλενος ὅσον καὶ ἐκείνη. Ἐρώτησε τὸν Ὀμηρον νὰ ἰδῆς. — Σιωπήσατε, κυρίαί μου, ἔλεγεν ἡ Ἀρτεμις, καὶ παρατηρήσατε τὸ ἀνάστημά μου· δὲν νομίζετε ὅτι βλέπετε ἐκείνην; — Τίποτε ἀπ' αὐτὰ δὲν εἶναι ἀληθές, ἔλεγεν ἡ Ἀφροδίτη· παρατηρήσατε τοὺς βραχιονάς μου καὶ θὰ ἴδῃτε πόσον ἡμειάζου. Ἐπειδὴ δὲ πάντοτε ὁσάκις πρόκειται περὶ τοιοῦτων ἐπικινδύνων συζητήσεων μεταξὺ γυναικῶν, ἔστω καὶ θεαινῶν, ἡ συζήτησις ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ λαμβάνει ζωηρότερον καὶ θυρωδῆστερον χαρακτῆρα, ὁ Ζεὺς, ὁσάκις ἐκάθητο ἀπωτέρω εἰσπνέων τὴν κνίσσαν ἐκατόμβης τινὸς ἢ ἀναπολῶν ἐν ρεμβασμῷ τὴν πατρίδα του Κρήτην, ἀπισπᾶτο τῆς τέρψεώς του ἐκείνης καὶ — Τί νὰ ἔχουν πάλιν καὶ μαλόνουν; ἔλεγεν. Ἄ! ἐνόησα, πάλιν περὶ τῆς Πρόκριδος θὰ πρόκηται!

Πρόκριδος! Ἐκαλεῖτο λοιπὸν Πρόκρις ἡ νεῆνις ἐκείνη; Καὶ τίς ἄραγε νὰ ἦτο αὕτη;

Ἐὰν τις ἐξ ἡμῶν πρὸ τρισχιλίων ἐτῶν ἴστατο ἐπὶ τίνος τῶν περὶ τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηναίων ὑψωμάτων, π. χ. ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ Ἀστεροσκοπείου, θὰ ἔβλεπε θεάμα ὅλως διάφορον τοῦ σημερινοῦ.

Ἀπὸ τῶν Πατησίων μέχρι τῆς Ἀκροπόλεως καθ' ὅλον τὸ μήκος τῆς ὁδοῦ Αἰόλου, καὶ ἀπὸ τῆς Πλατείας τῆς Ἐλευθερίας μέχρι τῆς Ριζαρίου Σχολῆς, καθ' ὅλον τὸ μήκος τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ καὶ τῶν ὁδῶν Σταδίου, Πανεπιστημίου καὶ Ἀθηναῶν, ἔνθα σήμερον ὑπερήφανα μέγαρα ὑψοῦνται καὶ ἀβροδιαίτοι νεάνιδες καὶ δέσποιναι περιφέρονται ἐπισκεπτόμεναι πλοῦσια καταστήματα πολυτελείας, τότε, πρὸ τρισχιλίων ἐτῶν, τὰ ὑψοῦμενα ἦσαν δένδρα καὶ κάπου κάπου βωμὸς τις πενιχρός, τὰ δὲ περιφερόμενα ἦσαν πρόβατα καὶ αἰγῆς βόσκοντα ἐν χλόῃ παχείᾳ. Ὀλόκληρος ἐκείνη ἡ πεδιάς, ἡ πρὸς βορρᾶν τῆς Ἀκροπόλεως, ἦτο ἄγρος χλοερὸς. Καὶ ἡ πόλις τῶν Ἀθηναίων ἡ περιβόητος, πρὸ

ἦτο λοιπὸν; Ἄ! ἡ πόλις τῶν Ἀθηναίων; Ἦτο ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως. Ὁ βράχος ἐκεῖνος ὁ ἱερός ἐφ' οὗ μετὰ 600 ἔτη ἔμελλε νὰ κτισθῇ ὁ Παρθενών, ἦτο τότε ἡ πόλις τῆς Παλλάδος καὶ ἐκαλεῖτο Κεκρωπία ἢ ἀπλῶς Πόλις. Πολὺ ὑστερον ἐκλήθη Ἀκρόπολις, καθ' ἣν ἐποχὴν ὑπερεκχειλίσασα, ἐξεχύθη πέραν τοῦ νοτίου κατὰ πρῶτον τείχους, ἐπὶ τοῦ μέρους ἔνθα κεῖται σήμερον τὸ τοῦ Διονύσου θέατρον καὶ τὸ Ὀδεδίων Ἡρώδου τοῦ ἐπικληθέντος Ἀττικοῦ, καὶ περιέζωσε τὸν λόφον, ἐνοποιηθείσης τῆς Ἀττικῆς ὑπὸ Θησέως.

Ἡ πόλις λοιπὸν τῶν Ἀθηναίων ἦτο ἡ Ἀκρόπολις, καὶ ὁ ἰστάμενος τότε ὡς εἶπον ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου τοῦ Ἀστεροσκοπείου, δὲν θὰ ἔβλεπε τὸν μεγαλοπρεπῆ Παρθενῶνα, τὰ Προπύλαια, τὸν ναὸν τῆς Ἀπτέρου Νίκης καὶ τὰ λοιπὰ καλλιτεχνήματα, ὑψοῦμενα ὑπεράνω τῶν τειχῶν, ὡς τὰ βλέπετε σήμερον. Θὰ ἔβλεπε μόνον οἰκίσκους τινὰς χαμηλοῦς καὶ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν ἓνα οἶκον ὑψηλότερον καὶ μεγαλειότερον, ὅστις ἀπετέλει τὰ ἀνάκτορα, ὡς λέγομεν σήμερον, τῆς πόλεως τῶν Ἀθηναίων. Ἐλησμονήσα. Θὰ ἔβλεπε καὶ κατὰ ἄλλο· θὰ ἔβλεπε μίαν ἐλαίαν, δένδρον ἱερώτατον, κομψόν, καὶ ὑψοῦμενον ὑπεράνω τοῦ κυκλωπέου τείχους. Ἡ ἐλαία εἶχε φυτευθῆ ἐκεῖ ὑπὸ τῆς Ἀθηναῖας κατὰ τὸ περίφημον ἐκεῖνο διαγωνίσμα μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ Ποσειδῶνος, οὗ βραβεῖον ἦτο ἡ Ἀττικὴ. Ὅτε δὲ μετὰ 500 ἔτη ἀπελθόντων τῶν Ἀθηναίων ἐπεδραμον οἱ βάρβαροι ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν, καὶ ἔκαυσαν τὴν Ἀκρόπολιν, ἡ ἐλαία ἐκείνη τῆς Ἀθηναῖας κατεκάη μέχρι τῆς ρίζης. Τὴν ἐπιούσαν οἱ Ἀθηναῖοι ἐπανήλθον καὶ ἐκλαυσαν ἰδόντες τὰ ἀχνίζοντα εἰσείπια· ἀλλὰ πρὸ παντὸς ἐσπευσαν πρὸς τὴν ἐλαίαν των, πρὸς τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο δένδρον, ὅπερ ἐνόσω ἔθαλλεν ἐσθμακινεν ὅτι ἡ Ἀθηναῖα ἐξηκολούθει προστατεύουσα τὴν πόλιν της. Ἐμειναν ἐκθαμβοὶ πρὸ τοῦ θαύματος, ὅπερ παρέστη εἰς τοὺς ὀφθαλμούς των. Ἐν μέσῳ τῶν μαύρων, κεκαυμένων καὶ ἀνατετραμμένων εἰσείπων εἰς τὸ μέρος ἔνθα ἦτο πεφυτευμένη ἡ καεῖσα ἐλαία, βλαστὸς νεοθαλῆς καὶ εὐρωστος ὑψοῦτο πλήρης χυμοῦ καὶ ζωῆς. Ἡ ἐλαία εἶχεν ἀναθλαστήσει ὑψηλὴ καὶ ραδινὴ ἐν μιᾷ νυκτὶ καὶ μόνῃ. Ἡ Ἀθηναῖα ἐξηκολούθει προστατεύουσα τὴν πόλιν της.

Τί ἀπέγεινεν ἄρα γε ἡ ἐλαία ἐκείνη, ἡ αἰεζωσ, καὶ διατί δὲν ὑπάρχει πλέον ἐκεῖ; Λέγουσιν ὅτι ἐξηράνη εὐθύς ὡς ἤκουσε τὴν πρώτην διδασχὴν τοῦ Ἁγίου Παύλου ἐν Ἀθήναις.

Τὰ ἀνάκτορα λοιπὸν ἢ βασιλεία ἐκεῖνα, ὡς τότε ἐκαλοῦντο, ἦσαν τοῦ Ἐρεχθέως. Ὁ Ἐρεχθεὺς ἦτο ὁ ἕκτος βασιλεὺς τῆς Ἀττικῆς, υἱὸς τοῦ Πανδίωνος, καὶ πατὴρ τῆς περιφιλῆτου Πρὸκριδος.

Κατὰ τὴν εὐδαίμονα ἐκείνην ἐποχὴν οἱ βασιλεῖς ἦσαν ὀλιγώτερον βασιλεῖς καὶ περισσότερον ἄνθρωποι ἢ σήμερον. Τὸ συνταγματικὸν πολίτευμα δὲν εἶχεν εἰσέτι ἐφευρεθῆ· οἱ τίτλοι τοῦ Μεγαλειοτάτου, οἱ βασιλικοὶ ὕμνοι καὶ τὰ παράσημα ἦσαν ἔτι ἄγνωστα, μήπω προοδύσαντος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους εἰς τοσοῦτο σοφίας ὅσον σήμερον. Ὁ βασιλεὺς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο ὁ πρῶτος πολίτης καὶ ἰδίως ὁ πρῶτος στρατιώτης. Καταγόμενος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ τοῦ Διὸς (καὶ τίς δὲν κατήγετο τότε ἐκ τοῦ Διὸς!), ἤρχε τοῦ λαοῦ ὡς στρατοῦ, ἐνομοθέτει, ἐδίκαζε καὶ ἐνότιε ἐφόνευεν ἀτιμωρητεῖ τοὺς ὑπηκόους του καὶ τὰς συζύγους του.

Ὅσον διὰ τὰς βασιλόπαιδας, ἐπιτρέφατέ μοι νὰ φρονῶ ὅτι ἡ θέσις αὐτῶν ἀπὸ ἀληθοῦς ποιητικῆς ἀπόψεως ἦτο πολλῶ χαριεστέρη τότε ἢ σήμερον. Δὲν ἀνετρέφοντο αὐταὶ ἐντὸς στενῶν θαλάμων ὀπισθεν δικτυωτῶν καὶ πλησίον ξηρῶν παιδαγωγῶν, ἐν μέσῳ ὑποκλίσεων καὶ φιλοφρονήσεων ψευδῶν καὶ ἐπιβεβλημένων ὑπὸ τῆς ἐθιμοτυπίας. Αἱ βασιλόπαιδες κατὰ τὴν ἀφελῆ ἐκείνην ἐποχὴν, παρακολουθοῦμεναι ὑπὸ τῆς κατ' ἐξοχὴν εὐνοουμένης ἀκολουθοῦ ἢ θεραπεινίδος αὐτῶν δούλης, ἐλούοντο παρὰ τὴν θύνα τῆς θαλάσσης, ἢ ἐπλουον ἢ ὡς Νκουσιάα, ἢ ἐλικνούοντο ἐπὶ τῆς αἰώρας μεθ' ὀμηλικῶν, ἢ ἀνέπνεον τὸν ἀνοικτὸν ἀέρα τῆς ἐξοχῆς, παρακολουθοῦσαι τὰ ποιμνία τοῦ πατρὸς των, ἢ ἐν τῇ οἰκίᾳ μένουσαι ἐφαλλον πρὸς λύραν ἢ αὐλόν, ἢ ἐνήθον ὡς ἡ Ὀμφάλη καὶ ὕφαινον ὡς ἡ Πηνελόπη.

Ἡ νεῆνις λοιπὸν ἐκείνη τῆς μικρᾶς κοιλάδος, ἢ ἔχουσα τοσοῦτο θεσπεσίαν καλλονήν, ἢ ξανθόκομος καὶ κυανόφθαλμος, τὸ κάλλος τῆς ὀποιᾶς ἀντεπαισύντο αἱ θεαὶ τοῦ Ὀλύμπου, ἦτο ἡ περιρίλητος κόρη τοῦ Ἐρεχθίδος τοῦ βασιλέως τῆς Ἀττικῆς. Ἡ βασιλόπαις τῆς Ἀττικῆς εἶχε τὴν καλλονὴν τοῦ οὐρανοῦ τῆς. Ἐφόρει βραχεῖαν λευκὴν ἐσθήτα, πολύπτυχον, περὶ τὴν ἀπαράμιλλον ὀσφύν· ἐκ τῶν εὐρειῶν δὲ χειρῶν ἐξήρχοντο οἱ ἄθροϊ ἐκείνοι στρογγύλοι καὶ λευκοὶ βραχιόνες οὗς ἐζήλευεν ἡ Ἀφροδίτη. Ἦτο ἡ χαϊδευμένη κόρη τοῦ βασιλέως πατρὸς τῆς, διότι ἐκτὸς τῆς καλλονῆς ἐκείνης, εἶχε καὶ καρδίαν. Ἢ εἶλεγον ἄδαιαντίνην, ἐάν δὲν ἐροδοῦμεν μήπως νομίσητε ὅτι ἦτο σκληρὰ, διότι τὸναντίον ἦτο τόσον συμπαθῆς, τόσον ἀγνή! Ἐὰν ἤμην πνευματιστής, ἐκ τῶν πιστευόντων ὅτι αἱ ἀνθρώπινοι ψυχαί, μετὰ μακρὰς περιόδους ἐτῶν, ἀφοῦ κινήσῃ τραπέζας τινὰς, ἐπανέρχονται ἐν σώματι ἀνθρωπίνῳ, θὰ ἰσχυρίζομαι ὅτι ἡ ψυχὴ τῆς Γερμανίδος Μαργαρίτας τοῦ Φαύστου ἦτο ἡ ψυχὴ τῆς ἀτθίδος Πρόκριδος ἐκείνης· διότι εἶχεν ὅλην τὴν ἀγνότητα, ὅλην τὴν συμπαθητικότητά αὐτῆς, μὲ μόνην τὴν

διαφορὰν, ὅτι ὁ οὐρανὸς τῆς Ἀττικῆς, θερμότερος τοῦ γερμανικοῦ, ἐμόρφου θερμότεραν εἰς αἴσθημα καὶ φίλτρον τὴν καρδίαν τῆς Πρόκριδος. Ἡ Πρόκρις μου ἦτο ἡ Μαργαρίτα τοῦ Γκαίτου πρὶν ἢ συναντήσῃ τὸν Φαύστον ἐν τῷ βίῳ τῆς, ἀλλὰ μᾶλλον εὐχαρῖς, μᾶλλον περιπαθῆς. Ἦτο Ἑλληνὶς ἐκείνη!

Καθ' ἣν στιγμὴν τὴν συναντῶμεν παρὰ τὸ ποιμνιον, ἔκυπτεν αὐτῇ ἐπὶ τῆς χλόης γονυπετῆς καὶ ἐνησχολεῖτο στεφανοῦσα δι' ἀνθέων τοῦ ἀγροῦ τὴν κεφαλὴν μικροῦ λευκοῦ ἀρνίου, μόλις πρὸ ἐβδομάδος γεννηθέντος. Ἡ δὲ ἄλλη νεῆνις, ἢ βοῶπις ἐκείνη καὶ μελαγχρὸς καλλονή, ὅπως ἀντίθετος πρὸς τὴν καλλονὴν τῆς Πρόκριδος, ἴστατο παρ' αὐτὴν ὀρθία· ἐκράτει δὲ καὶ αὐτὴ ἐν ταῖς ὠλέναις ἕτερον ἀρνίον ὁμοίου χρώματος καὶ τῆς αὐτῆς ἡλικίας πρὸς τὸ πρῶτον. Ἀμνάς δ' εὐμεγέθης καὶ βαθύμαλλος, λευκὴ δ' ἐπίσης καὶ αὐτὴ, ἴσταμένη πλησίον ἔστρεφε τὴν κεφαλὴν ὅτε μὲν πρὸς τὸ ἐν ὅτε δὲ πρὸς τὸ ἕτερον ἀρνίον. Ἦτο ἡ μήτηρ των.

Ἡ εἰκὼν ἦτο ἀξία τοῦ μεγίστου τῶν ζωγράφων τοῦ κόσμου.

Ἡ οὐλὴ ξανθὴ κόμη τῆς Πρόκριδος κυπτούσης ἐχύνετο ἐπὶ τῶν ὤμων τῆς ὡς χρυσὸς ρευστὸς· βόστρυχοι δὲ τινες ἐπιπτον ἐκατέρωθεν τῶν ὤμων τῆς πρὸς τὸ στῆθος.

— Μὰ τὸν Πᾶνα, ἀγαπητὴ μου Αὐρα, εἶπεν ἡ Πρόκρις ἐγερθεῖσα καὶ κοιτούσα εἰς τὰς ἀγκύλλας τὸ ἐστεμμένον ἀρνίον, ροδοκόκκινος ἐκ τῆς ἑως τότε κεκυφίας στάσεώς τῆς καὶ ρίπτουσα τὴν κόμην τῆς πρὸς τὰ ὀπίσω διὰ χαριεστάτης κινήσεως τῆς κεφαλῆς, μὰ τὸν Πᾶνα, δὲν δύνασαι νὰ εἴπῃς ὅτι ὁ στέφανος αὐτὸς δὲν ἀρμόζει εἰς τὴν χαρίεσσαν αὐτὴν κεφαλὴν.

— Καὶ τὸ ἰδικόν μου, Πρόκρις; Ἢ μείνη λοιπὸν τὸ ἰδικόν μου ἀρνίον ἄνευ στεφάνου; Ὅχι! θὰ συλλέξω καὶ ἐγὼ ἄνθη καὶ θὰ στεφανώσω καὶ τοῦτο. Ἡ μητέρα των τ' ἀγαπᾷ ἐξίσου καὶ τὰ δύο, εἶπεν ἡ Αὐρα.

Ἡ Αὐρα ἦτο ἡ πιστὴ δούλη καὶ σύντροφος τῆς Πρόκριδος. Ἐκυμαστικὸν ὄρχηστρίς ἢ χορεύτρια, ὡς λέγομεν σήμερον, ἠδύνετο νὰ χορεύσῃ ἐπὶ τοῦ ἀνωμαλωτέρου ἐδάφους. Τὴν ἡγάπα δὲ τόσον ἢ συμπαθῆς ἐκείνη τῆς βασιλόπαιδος καρδία, ὥστε σχεδὸν οὐδέποτε ἀπεχωρίζετο ἀπ' αὐτῆς. Ὅμοῦ εἶχον ζήσει ἀπὸ τῆς πρώτης παιδικῆς ἡλικίας των. Ἡ ἀντίθεσις βλέπετε τῶν χαρακτήρων δύο ἀνθρώπων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συνενοῖ αὐτοὺς διὰ φιλίας ἐγκαρδίου, ὡς οἱ ἀντίθετοι ἠλεκτρισμοὶ ὁρμῶσι καὶ συνενοῦνται μετ' ἀλλήλων, ἐνῶ οἱ ὅμοιοι ἀποκροῦνται καὶ ἀλληλαπωθοῦνται.

Ἀλλὰ τὴν ἡγάπα ἀρά γε ἐξ ἴσου εἰλικρινῶς καὶ ἡ Αὐρα; Τίς οἶδε! θὰ τὸ μάθωμεν ἴσως μετ' ὀλίγον.

Ἐν τούτοις ἡ Αὐρα ἤρξατο συλλέγουσα ἄνθη ἵνα μὴ ὑστερήσῃ τῆς Πρόκριδος· ἀλλ' ἄνθη δὲν εὗρεν ἀρκετά. Ἡ Πρόκρις τὰ εἶχε συλλέξει. Δύο ὅμως βήματα ἀπωτέρω κρημνὸς καθέτως καταδυόμενος εἰς χαράδραν πετρώδη, εἰς εἶδος βαράθρου σκοτεινοῦ, ὅπερ ἐκάλουν τότε ἄντρον τῶν Εὐμενίδων ἢ τῶν Ἐρινύων, κρημνὸς πλήρης χλόης, ἦτο κεκαλυμμένος ὑπ' ἀγρίων ἀνθέων ποικίλων χρωμάτων καλλίστων πρὸς πλοκὴν στεφάνου.

Ἡ Αὐρα δὲν ἐδίστασεν.

Ἀρπείσα τὸ ἀρνίον, δι' ἐνὸς πηδήματος εὐρέθη ἐπὶ τοῦ κρημνοῦ, πρὶν ἢ προφθάσῃ ἡ Πρόκρις νὰ τὴν ἐμποδίσῃ καὶ κύψασα ἄνευ τοῦ ἐλαχίστου δισταγμοῦ πρὸς τὸ χεῖλος τοῦ βαράθρου, ἤρξατο δρέπουσα τὰ ἄνθη καὶ ἀποθέτουσα αὐτὰ ἐντὸς τῆς ἐσθῆτός τῆς, ἣν εἶχεν ἀνασῦρει ὀλίγον πρὸς τοῦτο ἐκ τῶν ἐμπροσθεν.

Ἰσταμένη σχεδὸν ἐναέριος, ὁμοίαζε πρὸς ἀμαδρυάδα.

Ἡ Πρόκρις ἐξέπεμψε τρόμου κραυγὴν.

— Αὐρα, πρὸς Διός, τί κάμνεις; εἶπε· θὰ κρημισθῆς.

— Δρέπω ἄνθη διὰ τὸ ἀρνίον μου, ἀπήντησεν ἡσύχως ἐκείνη.

Εἰς τὴν κραυγὴν τῆς Πρόκριδος ἡ γραῖα θεράπεινα προσέδραμεν ἐπτοημένη.

— Τί ἐπαθες, Πρόκρις; ἠρώτησε.

— Δὲν τὴν βλέπεις; εἶπεν ἡ νεῆνις. Ἢ κρημισθῆ κατὰ ἡ τρελλή!

Ἡ ζωὴ μιᾶς δούλης ἦτο τότε πᾶγμα ἔχον ἀξίαν μόνον ἀγοραίαν· ἀλλ' ἡ Αὐρα δὲν ἦτο δούλη ἀπλῆ· ἦτο ἡ προσφιλεῖς τῆς βασιλόπαιδος σύντροφος, καὶ ἡ Μύρρα, ἰδοῦσα τὴν Αὐραν κινδυνεύουσαν, ἐφοβήθη... διὰ τὴν Πρόκριδα.

— Θέλεις ἄνθη; προσέθηκεν ἡ Πρόκρις ὠχρὰ ἐκ τοῦ τρόμου· ἰδοῦ, σοὶ δίδω τὸν ἄνθινον στέφανόν μου τοῦτον. Φύγε ἀπ' ἐκεῖ ἀμέσως! φύγε πρὸς θεῶν!

Καί, ἀποσπάσασα ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀρνίου τῆς τὸν στέφανον, ἔρριψεν αὐτὸν πρὸς τὸ μέρος τῆς Αὐρας.

Ἀλλ' ἐκείνη, ἀτάραχος καὶ ἀτρέμητος, εἶχεν ἐν τῷ μεταξύ δρέψει τὰ ἄνθη ὅσα ἤρκαυ ἐἰς τὸν στέφανόν τῆς καὶ ἐπανήρξατο πρὸς τὴν Πρόκριδα βραδέως καὶ οὕτως εἶπεν ὑπερήφανος ὅτι περιεφρόνησε τὸν κίνδυνον.

Ὅλη ἐκείνη ἡ ὠχρότης καὶ ὁ τρόμος τῆς Πρόκριδος ἐξηλείφθη τότε, ἐκλιπόντος τοῦ κινδύνου τῆς ζωῆς τῆς Αὐρας τῆς.

Τὰ ρόδα ἐπανῆλθον εἰς τὰς παρειάς τῆς καὶ τὴν ἐπῆραν δάκρυα χαρᾶς.

Τὴν ἐνηγκλίθη, τὴν περιεπτύσσατο καὶ συνάμα τὴν ἐπέπληττε.

— Κακὴ, μοχθηρὰ, ἀχάριστε, ζηλότυπε, τῇ

ἔλεγε· σοὶ ἔδωκα ἐγὼ τὸ δικαίωμα νὰ κινδυνεύσῃς σὺτω;

— Μία χορεύτρια ὡς ἐγὼ, ἀπήντησεν ἡ Αὐρα, νομίζεις ὅτι δὲν δύναται νὰ σταθῇ ἐν ἰσορροπίᾳ εἰς τὸ χεῖλος τοῦ ἄντρον τῶν Ἐρινύων; Διατί νὰ μὲ προσβάλλῃς ἀμφιβάλλουσα;

— Πρὸς τιμωρίαν σου λοιπὸν, ἀνταπήντησεν ἡ Πρόκρις γελῶσα, θέλω νὰ διαλύσῃς τὸν στέφανόν μου ἐκείνον, τὸν ὅποιον σοὶ ἔρριψα, νὰ ἐνώσῃς τὰ ἄνθη του μὲ τὰ ἰδικὰ σου καὶ δι' αὐτῶν νὰ πλέξῃ ἡ Μύρρα ἕνα μέγαν στέφανον, τὸν ὅποιον νὰ βάλῃ εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς. Τοιοῦτοτρόπως οὔτε σὺ οὐτ' ἐγὼ θὰ ἔχωμεν τὰ ἄνθη.

— Ἡ γραῖα Μύρρα νὰ στεφανωθῇ; ἀνέκραξεν ἡ Αὐρα ἀπὸ καρδίας γελῶσα. Ἄ! τῇ ἀληθείᾳ, θὰ ἦναι θέαμα διὰ τὸ ὅποιον θυσιάζω προθύμως τὰ ἄνθη μου.

Εἶπε καὶ δραμούσα ἔλαβε τὸν χαμαὶ ἔρριμμένον στέφανον τῆς Πρόκριδος, διέλυσεν αὐτὸν ἐν ὀλίγαις στιγμαῖς καὶ συνανέμιξεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τὰ ἄνθη.

— Καὶ διατί σοῦ φαίνεται παράδοξον; εἶπεν ἡ καλὴ γραῖα μειδιῶσα. Νομίζεις τάχα ὅτι εἰς τὰς γραῖας δὲν ἀρμόζει ὁ ἔρωσ καὶ ἡ καλλονή; Ἐρώτησον τὴν Ἠῶ νὰ ἰδῇς πῶς ἀγαπᾷ καὶ πῶς στολίζει τὸν γέροντα Τιθωνόν τῆς καθ' ἑκάστην.

Καὶ ἤρξατο ἀμέσως νὰ πλέξῃ τὸν στέφανον.

— Καὶ ἡμεῖς ἐν τῷ μεταξύ τί θὰ κάμωμεν; ἠρώτησεν ἡ Αὐρα.

— Ἐχέεις δικαίον· ἀκόμη εἶναι ἐνωρίς. Ἄ! μία ἰδέα! Ἢ δέσωμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς Γοργόνας.

Γοργὼ ἦτο ἡ ἀμνάς μήτηρ τῶν δύο ἀρνίων.

— Αἶ, καὶ ὕστερα;

— Σὺ, ἐξηκολούθησε λέγουσα ἡ Πρόκρις, θὰ ὑπάγῃς μὲ τὸ ἀρνίον σου νὰ κρυβῆς ὀπισθεν ἐκείνου τοῦ μικροῦ ὑψώματος, εἶπε δεικνύουσα μακρὰν, πρὸς τὴν πόλιν, μικρὰν τινα τοῦ ἐδάφους ἐξοχὴν· ἐγὼ δὲ θὰ κρυβῶ μετὰ τοῦ ἐτέρου τέκνου τῆς εἰς ἐκείνην ἐκεῖ τὴν συστάδα τῶν δένδρων.

Καὶ ἔδειξε τὸ γνωστὸν ἡμῖν μέρος, ἐνθα ἡ πηγὴ τῶν δακρῶν τῆς Ἡοῦς.

— Ἡ Μύρρα θὰ λύσῃ ὕστερον τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς Γοργόνας, προσέθηκεν ἡ Πρόκρις. Τότε θὰ ἰδῶμεν πρὸς ποῖον ἐκ τῶν δύο ἀρνίων τῆς θὰ τρέξῃ ἡ Γοργὼ. Ἐὰν προτιμήσῃ νὰ ἔλθῃ πρὸς σὲ ἐκεῖ ἵνα εὕρῃ τὸ τέκνον τῆς τὸ ὅποιον θὰ κρατῆς, τότε...

— Τότε;

— Τότε τί νὰ χάνῃς; Ἄ! θὰ πάρῃς σύζυγον ἐκείνον τὸ ὅποιον ἐγὼ θὰ σοὶ δώσω. Δέχεσαι; ἠρώτησεν ἡ Πρόκρις.

— Ἐστω, ἀπήντησεν ἡ Αὐρα ἀξιοπρεπῶς. Ἡ θυσία εἶναι μεγάλη, ἀλλ' ἐμπιστεύομαι εἰς

τὴν ἀγάπην σου. Καὶ ἐὰν ἡ Γοργώ ἔλθῃ πρὸς σέ, τί θὰ μοὶ δώσῃ;

— Ἄ! τότε, εἶπεν ἡ Πρόκρις θέτουσα καὶ τὰς δύο τῆς χεῖρας ἐπὶ τῶν ὤμων τῆς Αὔρας καὶ παρατηροῦσα αὐτὴν εἰς τὸ πρόσωπον διὰ τῶν μειδιῶντων ἀθανάτων ἐκείνων ὀφθαλμῶν τῆς, τότε σοὶ ὑπόσχομαι ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν γάμων μου θὰ παρακαλέσω τὸν πατέρα μου νὰ σοὶ ἀποδώσῃ τὴν ἐλευθερίαν.

— Τὴν ἐλευθερίαν! νὰ μὴ ἦμαι δούλη πλέον, νὰ μὴ ἦμαι ἔμψυχον κτῆμα, νὰ ἦμαι ἐλευθέρω ὡς σύ! ἀνέκραξεν ἐξαλλος ἐκ τῆς χαρᾶς, ἐκ τῆς εὐγνωμοσύνης ἡ Αὔρα, καὶ ἔπεσε κλαίουσα εἰς τοὺς πόδας τῆς Πρόκριδος. Εὐχαριστῶ, Πρόκρις, εὐχαριστῶ.

Ὁ ἀγέρωχος καὶ φίλαυτος χαρακτήρ τῆς Αὔρας ἐκάμπτετο ἀπέναντι χάριτος τοσοῦτον ἀνεκτιμήτου.

— Καὶ τώρα, εἶπεν ἡ Πρόκρις, ἔμπρός, εἰς τὸ στοίχημα.

— Πρόκρις, εἶπεν ἡ Μύρρα· ὁ ἥλιος πλησιάζει νὰ ἐγγίσῃ τὸ βουνόν. Εἶναι ἀργά, κόρη μου, καὶ πρέπει νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν πόλιν πρὶν ἢ ἀνάψουν τὰ φῶτα.

— Ἄφες, καλὴ μου Μύρρα. Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν ξεκινῶμεν. Ἀκόμη εἶναι ἐνωρίς, εἶπεν ἡ Πρόκρις ἱκετευτικῶς.

Ἔδρασε διὰ ρινομάκτρον τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ἀμνάδος μητρός, παρεκάλεσε τὴν Μύρραν νὰ τῆς ἀρκαίρῃ τὸ ρινομάκτρον εὐθύς ὡς ἤθελον κρυβῆ καὶ αἱ δύο νεάνιδες καὶ, μετὰ τοῦτο, λαβοῦσα εἰς τὰς ἀγκάλας τὸ ἕτερον τῶν δύο ἀρνίων, διηυθύνθη τρέχουσα πρὸς τὴν συστάδα τῶν θάμνων, ἀπέχουσαν διακόσια περίπου βήματα ἐκεῖθεν.

Τὸ αὐτὸ ἔπραξε καὶ ἡ Αὔρα διευθυνθεῖσα δρομακίως πρὸς τὸ ὑποδειχθέν αὐτῇ ὕψωμα, κείμενον πρὸς τὴν ἀντίθετον διεύθυνσιν.

Ἐκίνησε τότε τὴν κεφαλὴν τῆς ἡ γραῖα βλέπουσα τρεχούσας φαιδρῶς τὰς νεάνιδας ἐπὶ τοῦ χλοεροῦ ἐδάφους.

Ἦλθεν ἀναμφιβόλως εἰς τὸ πνεῦμά τῆς ἡ ἰδέα, ἥτις μετὰ τρισχίλια ἔτη ἐνέπνευσε τὸν ποιητὴν εἰπόντα,

Oh gioventù, primavera dell'età!
oh primavera, gioventù dell'anno!

Ὡ νεότης, τῆς ἡλικίας ἔαρ! ὦ ἔαρ, νεότης τοῦ ἐνιαυτοῦ!

Ἀμφότεραι αἱ νεότητες ἦσαν τῶν ἐκεί ἐν ὅλῃ τῇ ἀκμῇ των· ἡ νεότης τοῦ ἐνιαυτοῦ, διότι ὁ Ὀμηρικὸς (σχεδὸν ἀντίστοιχος τῷ ἡμετέρῳ Μαίῳ), ἦτο περὶ τὰ μέσα του, καὶ ἡ νεότης τῆς ἡλικίας, ἡ ἀγλαὴ νεότης τῶν δύο ἐκείνων χαριτωμένων. Ἡ δὲ εἰκὼν ἐκείνη ἦτο ἀπαράμιλλος,

διότι εἶχε πλαίσιον τὸν μάγον ὀρίζοντα τῆς Ἀττικῆς.

Καὶ ἐσκέπτετο καθ' ἑαυτὴν ἡ γραῖα ὅ,τι θὰ ἔλεγε κατὰ νοῦν οἰοσθήποτε ἐξ ἡμῶν βλέπων τὴν εἰκόνα ἐκείνην: Ὡ νεότης, ὅσον καὶ ἂν ἦσαι τρελλή, κούφη καὶ ἀσύνητος, εἰσαὶ ἀπειρώς προσφιλεστέρα τῆς πολιᾶς φρονήσεως καὶ πείρας, ἔστω καὶ ἂν αὕτη διευθύνῃ τὰς τύχας τοῦ κόσμου!

Ἐφθασεν ἡ Πρόκρις ἀσθμαίνουσα εἰς τὴν συστάδα τῶν δένδρων, διήνοιξε τοὺς θάμνους διὰ τῶν χειρῶν, προσέχουσα μὴ πάθῃ ἀμυχήν τινα ἐκ τῶν κλάδων τὸ εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς μικρὸν ἀρνίον καὶ, διαπεράσασα τὸ πυκνὸν θαμνωδὲς περιτείχισμα, προέβλεκεν ἤδη τὸν πόδα καὶ τὴν κεφαλὴν ἐντὸς τοῦ μικροῦ ἐκείνου σκιεροῦ καὶ δροσεροῦ μελάθρου, ἐνθα εἶδομεν ἄλλοτε, ἐὰν ἐνθυμησθε, τὴν Ἠὼ κλαίουσαν τὴν ἐν γήρατι ἀθανάσιαν τοῦ ἀτυχοῦς Τιθωνοῦ τῆς.

Ἄλλ' αἰφνης ὠπισθοδρόμησεν ἐκπληκτος, ἐρύθημα δὲ ζωηρὸν κίδημοσύνης διεχύθη ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς.

Ἐν τῷ μελάθρῳ ἐκείνῳ νέος εἰκοσιπενταετής φέρων στολὴν καὶ κράνος ἐκ δέρματος ἀλώπεκος ἐκεῖτο ἀναπαυόμενος παρὰ τὴν πηγὴν, ἐξ ἧς ἀφθονον ἐξεχύνετο τὸ δροσερὸν καὶ διαυγὲς νῆμα τῶν δακρύων τῆς Ἠοῦς.

Παρ' αὐτὸν ἦσαν ἀπηρητημένα τόξον καὶ φαρὰ κρημνοῦ, σῶμα δὲ κάπρου πεφονευμένου ἐκεῖτο ἐν τινι γωνίᾳ, φέρον βέλους πληγὴν αἱματοβαφῆ ἐπὶ τῆς πλευρᾶς. Ἦτο τὸ θῆραμα τοῦ κυνηγοῦ φονευθὲν εἰς τὰ δάση τῆς Πεντέλης, βρισθὲν τότε θήρας τοιαύτης. Ἀπωτέρω τέσσαρες μέλανες πελώριοι κύνες ἐκάθητο ἀσθμαίνοντες ἐτι ἐκ τοῦ κόπου τῆς θήρας.

Εἰς τὸν θροῦν τῶν φύλλων διανοιγομένων ὁ νέος, ἀνοιξας τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἰδὼν τὸ ἐπιτονημένον κάλλος τῆς νεάνιδος, ἀνεπύθησεν ὄρθιος. Θάμβος δὲ βαθύς διεγραφή ἐπὶ τῆς ὄψεώς του.

Ὅσοι ἐξ ὑμῶν ἀκούσαντες τὴν ἀρχὴν τῆς ἱστορίας μου ἐνθυμοῦνται τὸν νεαρόν ἐκείνον κυνηγόν, ὅστις ἐπεφάνη αὐγὴν τινα πρὸς τὴν Ἠὼ κλαίουσαν ἐν τῷ αὐτῷ ἐκείνῳ τόπῳ τὴν ἀθανάσιαν τοῦ ἔραστοῦ τῆς, θ' ἀνεγνώρισαν βέβαια ἐν τῷ κυνηγῷ τούτῳ Κέφαλον τὸν ὠραῖον υἱὸν τοῦ Δηῖονος, βασιλέως τῆς Φθιώτιδος.

Ἡ νεάνις ἐκινήθη καταπρόφυρος ὅπως ἀποσυρθῆ, ἀλλ' ἡ ἐσθὴς αὐτῆς ἐμπλακείσα εἰς τοὺς κλάδους τὴν ἐκράτησε.

— Διατί ἀρῆκες τὰ βῆθη τῶν γαλιναίων λιμῶν, ἀνέκραξεν ἐν ἰσστάσει ὁ Κέφαλος, εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῶν ὁπίων ἀνθεῖ ἡ νομοφαία καὶ τὸ νηπενθές, ὠραία νηρηίς; Μήπως μεταξὺ τῶν θεῶν τοῦ Ὀλύμπου ἐγεννήθης νέα θεά, ὠραιότερα τῆς Ἀφροδίτης καὶ τῆς Ἀθηνᾶς, καὶ ἤλθες εἰδὼ νὰ μεῖ θημθώσης θία τῆς καλλιστῆς

σου; εἶπεν ὁ Κέφαλος λαμβάνων τὴν χεῖρα τῆς νεάνιδος, ἥτις συνελθοῦσα κατὰ τι ἐκ τῆς ταρκαχῆς τῆς ἠτένιζεν ἤδη δειλῶς τὸν νεαρόν κυνηγόν.

— Δὲν εἶμαι θεά, εἶπεν ἡ κόρη. Εἶμαι ἡ Πρόκρις ἡ θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀττικῆς Ἐρεχθίδος, σὺ δὲ τίς εἰσαι; ξένη;

— Ἡ Πρόκρις; σὺ λοιπὸν εἰσαι ἡ Πρόκρις τῆς ὁποίας ἡ καλλονὴ καὶ ἡ χάρις διαθρυλλεῖται ἀνά πάσαν τὴν Ἑλλάδα; Ἄ! ὁ Κέφαλος ὁ υἱὸς τοῦ Δηῖονος βασιλέως τῆς Φθιώτιδος εἶναι ἀγαπητὸς εἰς τοὺς θεοὺς διότι κυνηγῶν εἰς τὰ δάση ταῦτα νητύχησε νὰ σέ ἴδῃ.

Ἐπεται συνέχεια

ΙΩΑΝΝΗΣ Γ. ΦΡΑΓΓΙΑΣ.

ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΥ

Ἄρτιως ἐτεδῆθη βιβλίον εὐλόγως ἐμποιῆσαν ἀσθησιν οὐχὶ κοινὴν εἰς τὸ εὐρωπαϊκὸν δημόσιον. Ὁ συγγραφεὺς αὐτοῦ κόμης Βάουστ ὑπῆρξεν ἐκ τῶν μάλιστα ἐπιφανῶν διπλωματῶν, χρηματίας πρωθυπουργός ἐν Αὐστρίᾳ καὶ δραματίας πρόσωπον ἐπίσημον κατὰ τὰ πολιτικὰ συμβάντα τῶν τελευταίων ἐτῶν. Κατὰ τὸ μακρὸν αὐτοῦ διπλωματικὸν στάδιον πολλοὺς ἐγνώρισεν ἐκ τοῦ συνέγγυς ἐτόχου ἄνδρας καὶ πολλὰς ἀπεθασαύρισεν εἰς τὰ νῦν ἐκδιδόμενα ἀπομνημονεῦματά του περιέργους πληροφωρίας ἐπὶ διαφόρων συγχρόνων γεγονότων. Ἐξ αὐτῶν ἐρασιζόμεθα τὰ κατωτέρω κεφάλαια, περιέχοντα λίαν περιέργους καὶ ἀνεκδότους πληροφωρίας περὶ Βίσμαρκ.

Ἦως ἐγνώρισα τὸν κ. Βίσμαρκ.

Μὲ τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ 1848 συνδέεται μίαν τῶν ἀξιολογωτέρων ἀναμνήσεών μου, ἥτοι ἡ πρώτη μου συνάντησις μετὰ τοῦ κ. Βίσμαρκ. Συνεδεόμεν διὰ φιλίας μετὰ τοῦ μέλλοντος ἐν Δρέσδῃ πρέσβειος Ἑρρίκου δὲ Σαβινύ, οὗ ἡ κατοικία ἐκεῖτο πλησίον τῆς ἐν τῇ ἡδῶ Γουλιέλμου οἰκίας, ἐνθα κατόικουν. Πρωτῶν τινά, καθ' ἣν ἐπεσκέφθη τὸν κ. δὲ Σαβινύ, μὲ ὑπεδέχθη αὐτὸς λέγων μοι: «Φιλοξενῶ τὸν κ. Βίσμαρκ, οὗτινος θὰ γνωρίζετε βεβαίως τὴν ἐν τῇ Συνελεύσει ἀγόρευσιν.» Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἰσῆλθε καὶ ὁ κ. Βίσμαρκ φέρον ἐφεστρίδα καὶ καπνοσύριγγα εἰς τὸ στόμα. Ἠρχίσταμεν νὰ συνομιλῶμεν περὶ τῆς θανατικῆς ἐκτελέσεως τοῦ Ροβέρτου Βλοῦμ, ἣν τότε εἰχομεν μάθει. Ἐξέφρασα περὶ τούτου τὴν γνώμην, ἣν καὶ σήμερον ἐτι διατηρῶ, ὅτι ἡ καταδίκη αὕτη ἦτο σφάλμα τῆς Αὐστριακῆς κυβερνήσεως.

Ἐδῆλωσα ὅτι κατ' ἐμὲ ἡ θανάτωσις τοῦ Βλοῦμ ἦτο πολιτικὸν σφάλμα. Ὁ κ. Βίσμαρκ ἀπήντησε πάραυτα:

— Καθόλου· ὅταν ἔχω ἐνα ἐχθρόν εἰς τὴν ἔξουσίαν μου, τὸν ἐξαφανίζω.

Τοὺς λόγους τούτους πολλάκις κατόπιν ἐνεθυμήθην.

Μετὰ τὸν πόλεμον (1871). Βίσμαρκ καὶ Θιέρσο

Αἱ τρεῖς ἐβδομάδες, ἃς διῆλθον τότε ἐν Γαστᾶν μετὰ τοῦ πρίγκιπος κτελείπον εἰς τὸ πνεῦμά μου τὰς μᾶλλον εὐαρέστους ἀναμνήσεις. Κατωκοῦμεν ἀμφότεροι παρὰ τῷ Σταουμπίγκερ καὶ ἐβλέπομεν ἀλλήλους σχεδὸν καθ' ἐκάστην. Ὅταν τις διατελῆ εἰς ἀγαθὰς σχέσεις μετὰ τοῦ Βίσμαρκ, ἀδύνατον νὰ εὕρῃ σύντροπον καλλίτερον αὐτοῦ. Τὴν ἰδιορρυθμίαν τοῦ λογισμοῦ του ὑπερβαίνει μόνον ἡ ἰδιοτροπία τῆς ἐκφράσεως. Πρὸς τούτοις δὲ κέκτηται ἀφέλειαν ἀξίεραστον, ἀνεπιτήδευτον, ἥτις μετριάξει τὰς ἐνίοτε ἀσύστηράς περὶ τῶν ἄλλων κρίσεις του. Μία τῶν ἀγαπητῶν αὐτῷ φράσεων ἦτο ἡ ἐξῆς: «Ἰδοὺ ἐν ὑποκειμένον παντελῶς ἡλίθιον!» τὴν ἔλεγε δὲ χωρὶς ποσῶς νὰ ἔχῃ πρόθεσιν νὰ προσβάλῃ τὸ άτομον, εἰς ὃ ἀνεφέρετο. Τινὲς τῶν σκέψεών του ὡς πολὺ χαρακτηριστικαὶ καὶ ἐν μέρει πολὺ ἐνδιαφέρουσαι εἶνε ἀξιολογούμεναι.

«Τί κάμνετε, μὲ ἠρώτησεν, ὅταν εἰσθε ὠργισμένοι; Πιστεύω ὅτι δὲν ὀργίζεσθε τόσον συχνά ὅσον ἐγώ.» — «Μπα! ἀπήντησα, δυταρεστοῦμαι διὰ τὴν ἀνοησίαν τῶν ἀνθρώπων, οὐδέποτε διὰ τὴν μοχθηρίαν των.» — «Δὲν εὐρίσκετε τότε μεγάλην ἀνακούφισιν ὅταν θραύετε κάτι τι;» — «Εἶνε εὐτύχημα, εἶπον, ὅτι δὲν εὐρίσκεσθε εἰς τὴν θέσιν μου, διότι ἄλλως δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἐπιπλοὺν ἀλέρασιον εἰς τὴν οἰκίαν.» — «Κυττάζετε ἐκεῖ κάτω, ἀντικρῶ, μοὶ εἶπε δεικνύων τὸν θάλαμον τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου. Εὐρισκόμην ἐκεῖ μέσα μίαν φορὰν καὶ κατελήφθη ὑπὸ σφοδρᾶς ὀργῆς κλειῶ τὴν θύραν μὲ πάταγον καὶ ἡ κλεῖς μένει εἰς τὰς χεῖράς μου, εἰσέρχομαι εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ Λένδορφ καὶ τὴν ρίπτω κατὰ μιᾶς λεκάνης, ἥτις θραύεται εἰς μυρία τεμάχια. Θεέ μου, εἶπεν ὁ Λένδορφ, μήπως πάσχετε; — Ἐπαύσα, ἀλλὰ τώρα εἶμαι καλλίτερα.»

Ὡμίλει πολὺ περὶ τοῦ γαλλικοῦ πολέμου καὶ τῶν μετὰ τοῦ Θιέρσου καὶ Φάβρου διαπραγματεύσεών του. «Ἡ ἀνακωχὴ ἐπλησίαζε νὰ λήξῃ, διηγῆτο ὁ Βίσμαρκ, εἶπον δὲ τότε ἐγὼ πρὸς τὸν Θιέρσον: «Ἀκούσατε, κύριε Θιέρσε! πρὸ μιᾶς ὥρας ὑποφέρω τὴν εὐγλωττίαν σας, πρέπει νὰ τελειώσωμεν· σὰς εἰδοποιῶ ὅτι δὲν θὰ ἡμιλήσω πλέον γαλλιστί· θὰ ἡμιλῶ γερμανιστί.» Ἄλλὰ κύριε, ἀπήντησεν ὁ Θιέρσος, οὔτε λέξιν γερμανικὴν δὲν ἐνοσοῦμεν.— Ἄδιάφορον, ἀπήντησα, μόνον γερμανιστί θὰ ἡμιλῶ.— Ὁ Θιέρσος τότε μοὶ ἀπηύθυνεν ἐκ νέου εὐγλωττίαν προσφώνησιν τὸν προσέβλεψα εὐμενῶς καὶ ἀπήντησα αὐτῷ γερμανιστί. Αὐτὸς καὶ ὁ Φάβρος ἀπῆρχοντο καὶ ἐπανήρχοντο ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν συ-

νενοῦντες τὰς χεῖρας ἐπὶ τέλους μου ἔφερον ὅτι ἐπόθουν, καὶ τότε ἤρχισα πάραυτα νὰ λαλῶ γαλλιστί.»

Ὁ Βίσμαρκ διηγείτο ταῦτα παιδρῶς, ὡς νὰ ἐπρόκειτο περὶ ἀστείου τινὸς ἐπεισοδίου. Ἐφαίνετο μὴ ἔχων συνείδησιν τῆς σκληρότητος τῆς καρδίας, ἣν ἐδήλου ἡ χλευαστικὴ αὐτῆ διήγησις μᾶλλον ἢ ἡ διαγωγή του αὐτῆ κατὰ τὰς διαπραγματεύσεις· διότι οἷος βασιάνους τῶ ὄντι θὰ ἐδοκίμαζεν ἡ ψυχὴ τῶν δύο ἐκείνων Γάλλων πολιτικῶν ἀνδρῶν κατὰ τὴν τόσον κρίσιμον στιγμήν, περὶ ἧς ὠμίλει ὁ Βίσμαρκ!

Τὸ ἐξῆς ἀνεκδοτόν, ὅπερ μοὶ διηγήθη, περιποιεῖ πλείονα τιμὴν εἰς τὸν Βίσμαρκ. Παρίστατο ἔφιππος μετὰ τοῦ ἐπιτελείου εἰς τὴν ἐν Λονδρῶν ἐπιθεώρησιν τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων, ὅτε ἀνὴρ τις ἐργατικὴν φέρων ἐνδυμασίαν ἐπλησίασε καὶ τοῦ εἶπεν· «Εἶσαι πρῶτης τάξεως ἀχρεῖος!» — Ἡδυνάμην, εἶπεν ὁ Βίσμαρκ, νὰ τὸν φυλακίσω· ἀλλὰ τὸ θάρρος τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου μοῦ ἤρσεν.

Ἀξιοσημείωτα μοῦ ἐφάνησαν δύο ἕτερα γεγονότα τοῦ γαλλικοῦ πολέμου. Τὸ πρῶτον εἶνε ὅτι ὁ Βίσμαρκ ἀτομικῶς ἠναντιοῦτο εἰς τὴν προσάρτησιν τοῦ Μέλτς, ἕνεκα τοῦ γαλλικοῦ πληθυσμοῦ τῆς πόλεως ἐκείνης, ἀλλ' ὑπέκυψεν ἐνώπιον τῆς κατηγορηματικῆς θελήσεως τοῦ στρατάρχου Μόλτκε, λέγοντος ὅτι ἀπητοῦντο ἑκατὸν χιλιάδες στρατοῦ ἐπὶ πλέον ἐν καιρῷ εἰρήνης, ἂν δὲν προσηρτάτο τὸ Μέλτς. Τὸ ἕτερον γεγονός εἶνε ὅτι κατὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ Βίσμαρκ ἂν τὸ Μέλτς ἀντείχεν ἐπὶ ἑνα εἰσέτι μῆνα, θὰ ἤρητο κατ' ἀνάγκην ἡ πολιτορξία τῶν Παρισίων.

Α.

Η ΕΠΑΙΤΕΙΑ ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ

Παιταχοῦ ἀπχοροεῦεται αὐστηρῶς ἡ ἐπαίτεία καὶ πανταχοῦ ἐξασκεῖται αὕτη ὑπὸ διαφόρους τύπους ἐμπικίρουσα τὰς ἀστυνομικὰς διατάξεις. Ἄλλ' οὐδαμοῦ εἶνε τόσον καλῶς διοργανωμένη ὅσον ἐν Παρισίοις. Δημοσιογράφος τις, ἐξετάσας τὰ κατ' αὐτήν, παρέσχε περὶ τοῦ ὄργανισμοῦ τῆς περιεργατάτας πληροφορίας.

Οἱ ἐπαῖται τῶν Παρισίων ἀποτελοῦσι πολυἀριθμὸν ἀδελφότητα ἐξαιρετα συγκεκροτημένην. Ἐχουσι τὸν πρόεδρόν των καὶ τοὺς γραμματεῖς των. Ἐχουσι πρὸς τούτους καὶ τὸν Ὁδηγόν των· μάλιστα, τὸ βιβλίον τὸ ὁδηγοῦν αὐτοὺς εἰς τέχνην των.

Οἱ ἐπαῖται ἐσυλλογίσθησαν ὀρθῶς ὅτι ἀφοῦ ὑπῆρχεν ἰδιαίτερος Ὁδηγὸς διὰ τοὺς ἐμπόρους, ἔπρεπε νὰ ἔχωσι καὶ αὐτοὶ ἡμερολόγιον χρήσιμον εἰς τὸ ἐπάγγελμά των. Ὑπάρχουν δύο

ἐκδόσεις τοῦ Ὁδηγοῦ τούτου, ἡ μεγάλη καὶ ἡ μικρά.

Ἡ μικρὰ τιμᾶται τριῶν φράγκων, περιέχει δὲ τὰς διευθύνσεις τῆς κατοικίας ἑκατοντάδων τινῶν εὐσπλάγγων κυρίων. Ἡ μεγάλη τιμᾶται ἐξ φράγκων καὶ εἶνε πληρεστέρᾳ περιέχει πολὺ περισσοτέρως διευθύνσεις, παρεκτὸς δὲ τούτου ὑπ' ἑκαστον ὄνομα εὐρηται βραχεῖα βιογραφικὴ σημείωσις. Τὸ ὄνομα καὶ ἡ κατοικία τοῦ φιλελήμονος ἀτόμου, ἡ ὄρα, καθ' ἣν δύναται τις νὰ παρουσιασθῆ πρὸς αὐτό, τὸ θρήσκευμα, τὰ πολιτικὰ φρονήματα, αἱ ἐξέεις, τὰ πάντα ἐπακριβῶς σημειοῦνται.

Χάρις εἰς τὸ πολῦτιμον αὐτὸ βιβλίον, τὸ ἔργον τοῦ ἐπαίτου οὐσιωδῶς ἠπλουστεύθη, ἀφοῦ δύναται νὰ γινώσκῃ ὡς καὶ τὰς ἰδιοτροπίας τοῦ ἀτόμου, οὐτινος τὴν θύραν θὰ κρούσῃ, καθὼς καὶ τὸν τρόπον καθ' ὃν ὀφείλει νὰ παρουσιασθῆ.

Ἴδου πληροφοροῖα τινὲς ἐκ τοῦ μεγάλου Ὁδηγοῦ κατὰ τύχην εἰλημμέναι.

Κύριος Α . . . Πλούσιος ἰδιοκτήτης· δίδει εὐκόλως ἐν τάλληρον πληρώνει τὰ ἐνοίκιον ἐν περιπτώσει ἐξώσεως.

Κύριος Β . . . Οὐδέποτε δίδει χρήματα. Ζητητέον ἐνδύματα.

Κυρία γῆρα Γ . . . Ἐνδιαφέρεται μόνον περὶ τῶν παιδίων. Ζητητέον σπάργανα διὰ βρέφος ἢ ἀσπρόρρουχα διὰ τὴν μητέρα. Ἐπίσης εὐκόλως ἐπιτυγχάνονται παρ' αὐτῆς γραμμάτια πρὸς χορηγίαν γάλακτος ἀνοθεύτου διὰ τὸ βρέφος.

Κύριος Δ . . . Φιλὸθήρησκος. Ἐνδιαφέρεται περὶ τῆς κανονίσεως τῶν γάμων, παρέχει βοήθειαν διὰ τὸ βάπτισμα ἢ διὰ τὴν πρώτην μετάληψιν παιδίου. Ὁ παρουσιαζόμενος ὀφείλει νὰ φορῇ καθαρὰ ἐνδύματα ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν.

Κύριος Ε . . . Διαμαρτυρούμενος. Ἐνδύει τὰ παιδία ὅπως τὰ πέμψη εἰς τὸ σχολεῖον· δίδει γραμμάτια πρὸς χορηγίαν ὑποδημάτων καὶ ἐνδυμάτων· λαμβάνει τὴν διεύθυνσιν τῆς κατοικίας τῶν ἐπαίτων διὰ νὰ ζητήσῃ πληροφορίας. Συννενοήτω ὁ αἰτῶν μετὰ τινος φίλου, ὅπως ὑποδείξῃ αὐτῶ τὴν διεύθυνσιν ἐντίμου τινὸς οἰκογενείας.

Κύριος Ζ . . . Γέρον δημοκρατικὸς ριζοσπάστης, πλουσιώτατος. Ὁ παρουσιαζόμενος ἄς προσποιηθῆ ὅτι εἶνε ὄμμα τῶν ὀπισθοδρομικῶν.

Περίεργα εἶνε καὶ τὰ ὑπὸ θρησκευτικὴν ἐποψιν ἤθη τῶν ρακοσυλλεκτῶν, ἀναισχύτως ἐπωφελουμένων τῆς περὶ τὸν προσηλυτισμὸν ἀμίλλης τῶν λειτουργῶν τῶν διαφόρων θρησκευμάτων.

— Κατὰ πᾶσαν Δευτέραν, ἔλεγε γραifi τις ρακοσυλλέκτης πρὸς τὸν εἰρημένον δημοσιογράφον, μᾶς ἐπισκέπτεται κύριός τις φέρων μικρὰν ρεδιγκόταν. Δίδει βιβλία εἰς τὰ παιδία, καὶ μᾶς βασιάνίζει νὰ τὰ βαπτίσωμεν εἰς τὴν διαμαρτυρομένην ἐκκλησίαν. Τὸ Σάββατον ἔρχεται ὁ κύριος ἐφημέριος καὶ αἱ μοναχαί, αἵτινες διανέμουν εἰς τὰ παιδία ζαχαρικά καὶ εἰκόνας. Αἱ μοναχαί μᾶς παρακινοῦν νὰ βαπτίσωμεν τὰ παιδία μας εἰς τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν.

— Καὶ ποῖος ἐπιτυγχάνει κάλλιον εἰς τὴν ἀμίλλαν, ὁ ἐφημέριος ἢ ὁ διαμαρτυρούμενος ἱερεὺς; — Ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν γονέων, κύριε.

— Τὰ ἰδικὰ σας τέκνα ἐβαπτίσθησαν εἰς τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν ἢ εἰς τὴν τῶν διαμαρτυρομένων;

Ἡ γραfi ἐδίστασε πρὸς στιγμήν, ἀλλ' ἔπειτα ἀφελῶς ἀπήντησεν:

— Νὰ σας εἶπω τὴν ἀλήθειαν, ἐβαπτίσθησαν δώδεκα φορές εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν διαμαρτυρομένων καὶ δεκατέσσαρας εἰς τὴν καθολικὴν.

Καὶ ἐπειδὴ ὁ δημοσιογράφος ἐξίστατο ἐπὶ τῇ ὁμολογίᾳ ταύτῃ, ἡ γραfi προσέθηκε πρὸς δικαιολογίαν τῆς:

— Τί τὰ θέλετε! ἐφέτος εἶχομεν βαρὺν χειμῶνα καὶ ἀπὸ κάθε βάπτισμα ἐκέρδιζα εἰκοσι σὸλδια καὶ ἓν φόρεμα καινούριον!

Ἔτερος περίεργος τύπος ἐπαίτου ἐν Παρισίοις εἶνε ὁ τοῦ ποιητοῦ, οὐτινος τὸ ποιητικὸν χαρτοφυλάκιον περιέχει τόσας ἀκροστιχίδας ἐτοιμοὺς καὶ στερεοτύπους, ὅσα περίπου εἶνε τὰ γυναικεῖα ὀνόματα. Ὁδηγούμενος ἐκ τοῦ δημοσιευμένου καταλόγου τῶν γάμων περὶ τοῦ ὀνόματος τῆς νύμφης ἐκλέγει τὴν κατάλληλον ἀκροστιχίδα καὶ τὴν στέλλει γεγραμμένην ἐπὶ φύλλου χάρτου ροδίνου χρώματος, κεκοσμημένου δι' ἀνθῶν καὶ περιστερῶν. Τὴν ἐσπέραν ὁ ποιητὴς μεταβαίνει εἰς τὸ ἐστιατόριον ἔνθα λαμβάνει χώραν τὸ γαμήλιον δεῖπνον, πέμπει τὸ ἐπισκεπτῆριόν του πρὸς τὴν νύμφην καὶ ἀπαιτεῖ τὴν ἀμοιβὴν του διὰ τὸ ποιητικὸν του φιλοφρόνημα.

Α.

Ο ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΑΤΡΩΝ

Ἐκ τῆς ἀξιολόγου πραγματείας τοῦ ἐν Πάτραις ἱατροῦ κ. Χ. Π. Κορύλλου περὶ τῶν Πατρῶν ὑπὸ φυσικὴν καὶ ἱατρικὴν ἐποψιν ἀποσπῶμεν τὰς ἐπομένας πληροφορίας περὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς δευτερευούσης ταύτης πόλεως τοῦ Κράτους.

Ἡ πόλις τῶν Πατρῶν ἐν ἔτει 1820 ἠρίθμει κατὰ τὸν Rouqueville 12,000 Ἑλλήνων, 4,000 Τούρκων καὶ 17 οἰκογενείας Ἑβραίων, λείψανα τῆς ἰσραηλιτικῆς ἀποικίας τῆς ἐλθούσης εἰς Ἀχαΐαν ἐπὶ βασιλείας Σελεύκου τοῦ Νικάνορος, ἐν ἔτει δὲ 1828 μόλις ὑπερέβαινον οἱ κάτοικοι αὐτῆς τὰς 4,000. Ἐν ἔτει 1868 ἠρίθμει περὶ τὰς 19,000 κατοίκων, κατὰ δὲ τὴν τελευταίαν ἀπογραφὴν τοῦ 1879 οἱ κάτοικοι συνεποσώθησαν εἰς 24,993. Ἐὰν ἤδη λάβωμεν ὡς βᾶσιν τὴν ἀναλογίαν τῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ὅλης ἐπαρχίας ἀπὸ τοῦ ἔτους 1870—1879, ἧτις εἶνε 2,54 ἐπὶ

100 κατοίκων, ἔχομεν ταῦν 32,000 περίπου Λαμβάνοντες ὁμῶς ὑπ' ὄψει ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῶν Πατρῶν δὲν αὐξάνει μόνον ἐκ τῶν γεννήσεων, ἀλλὰ καὶ ἐκ μετοίκων πολλαχόθεν ἐρχομένων καὶ ἀποκαθισταμένων ἐν τῇ πόλει ἐμπορίας χάριν, ἐτι δὲ ὅτι ὁ ἀριθμὸς 2,54 τοῖς 100 ὁ τῆς ὅλης ἐπαρχίας ὄρος αὐξήσεως εἶνε λίαν μικρὸς διὰ τὰς Πάτρας, ἔνθα ἡ εὐζωία καὶ αἱ λοιπαὶ εὐνοικαὶ βιωτικαὶ συνθήκαι λίαν συμβάλλονται εἰς τὴν αὐξήσιν τοῦ πληθυσμοῦ, δυναμέθα νὰ ὑπολογίσωμεν τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως ταύτης εἰς 35,000. Ἐὰν δὲ τις θεωρῇ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ὑπερβολικόν, ἄς ἀναλογισθῆ ὅτι ἀπὸ τοῦ 1879 καὶ ἐντεύθεν ἐκαλύφθησαν διὰ πολυἀριθμῶν νέων οἰκοδομῶν ἡ περὶ τὸν Ἁγιον Ἀλέξιον συνοικία, ἡ ὑπὸ τὸ Ἐσχατοβούριον, ὁ μεταξὺ Ἀρείας καὶ Τσιθιδίου λίαν ἐκτεταμένος πρόφην κενὸς χώρος καὶ πολλὰ ἄλλα σημεῖα τῆς περιφερείας τῆς ἄνω πόλεως· πρὸς δὲ ὅτι τὰ ἐν τῇ πόλει κενὰ οἰκόπεδα ἐκαλύφθησαν κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ ὑπερμεγέθων ἐνισχυτῶν οἰκοδομῶν, ἔνθα οἰκοῦσι δύο καὶ τρεῖς οἰκογενεαί, καὶ ὅτι μεθ' ὅλην ταύτην τὴν προσθήκην τῶν νέων οἰκοδομῶν μεγάλη ὑφίσταται ταῦν ἔλλειψις οἰκιῶν πρὸς ἐνοικίωσιν, καὶ τότε ἄς εἶπῃ ἂν ὁ ἀριθμὸς οὗτος εἶνε ἐξωγακωμένος ἢ μᾶλλον ἐλάσσων τοῦ πραγματικοῦ».

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Ἡ εὐτυχία εἶνε ὄνειρον, τὸ ὁποῖον δὲν βλέπει τις συχνάκις.

Ἡ ἱκανότης τοῦ ἀρέσκειν οὐδὲν τὸ κοινὸν ἔχει πρὸς τὴν ἀξίαν καὶ τὴν ἀρετὴν.

Πρέπει νὰ εἰνέ τις δικριτικὸς ἐν τῇ φιλίᾳ του· ἄλλως καθίσταται ἐνοχλητικὸς.

Εἰνέ τις νέος ἐφ' ὅσον πλάττει ὄνειρα.

Ὅποταν παύσῃ τις πάσχων ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἄρχεται διασκεδάζων με αὐτήν, ὡς ἐν θεάτρῳ.

Τότε μόνον κατανοεῖ τις καλῶς τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ὅποταν στρέψῃ τὰ τελευταῖα του φύλλα.

Τὸ παρελθόν, τὸ τοσοῦτον δυσάρεστον ἐφ' ὅσον ἦτο παρὸν, καθίσταται ἐπιθυμητότατον εἰς ἐκείνους, οἵτινες δὲν ἔχουσι πλέον μέλλον.

Φοβεῖσθαι τὴν θλίψιν εἶνε ἴσον πρὸς τὸ δις ἐξ αὐτῆς πάσχειν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἡ κίνησις τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Γερμανίας μετὰ τὸ 1870 κατὰ τὸν κ. Γράδ ἔχει ὡς ἑξῆς :

Κατὰ τὸ 1870 ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν τῇ χώρᾳ εὐρισκομένων κατοίκων ἀνῆρχετο εἰς 40,816,000, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῶν νεωστὶ τότε προσαρτηθεισῶν Ἀλσατίας καὶ Λωρραίνης. Κατὰ τὴν τελευταίαν ἀπογραφὴν, τὴν γενομένην τὴν 1 Δεκεμβρίου 1885, ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων ἀνῆρχετο εἰς 46,855,000, ἧτοι ἐπέβλεπεν αὐξήσις 6,039,000 ἀτόμων ἐν διαστήματι δεκαπέντε ἐτῶν, κατ' ἀναλογίαν τοῦτέστι 1 ἐπὶ τοῖς 100 κατ' ἔτος. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑπηκόων ἠϋξήθη ἐν συνόλῳ κατὰ 402,600, ἀφαιρουμένων τῶν μεταναστῶν. Μετὰ τὰς συνθήκας τοῦ 1815 αἱ γῶραι τῆς Γερμανικῆς Ὀμοσπονδίας, αἱ ἀνήκουσαι εἰς τὴν σημερινὴν ἠνωμένην Γερμανίαν ἠρίθμουν πᾶσαι ὁμοῦ 24 ἑκατομύρια κατοίκων.

Ἐν Γαλλίᾳ ἀπὸ τοῦ 1831 μέχρι τοῦ 1881 ὁ πληθυσμὸς ἀνῆλθεν ἀπὸ 32,560,000 εἰς 37,321,000 κατοίκους, ἧτρι ἡ ἔτησις αὐξήσις ὑπῆρχε 0.3 ἐπὶ τοῖς 100, ταίνουσα ἔτι μᾶλλον νὰ ἐλαττωθῇ. Ἀπὸ δεκαπέντε ἐτῶν τὸ πλεόνασμα τῶν γεννήσεων ἐπὶ τῶν θανάτων εἶνε ἐξάκις ἢ ἐπτάκις ὀλιγώτερον ἐν Γαλλίᾳ ἢ ἐν Γερμανίᾳ.

Ἡ νῦν ἑδαρτικὴ ἔκτασις τῆς Γερμανίας ἔχει ἐπιφάνειαν 540,518 τετραγωνικῶν χιλιομέτρων ἐπομένως ὁ μέσος ὅρος τῆς ἀναλογίας τῶν κατοίκων πρὸς τὴν ἔκτασιν εἶνε 86 ἄτομα ἐπὶ ἑκάστου τετραγωνικοῦ χιλιομέτρου. Ἡ τοιαύτη ἀναλογία διως ποικίλλει ἐπικριστῶς ἀπὸ Κράτους εἰς Κράτος, διότι ἐν Σαξονίᾳ ὑπολογίζονται 198 κάτοικοι, ἐν Πρωσσίᾳ δὲ 78 καὶ ἐν τῷ δουκάτῳ τοῦ Μεκλεμβούργου Στρέλιτζ μόνον 34 ἐρ' ἐκάστου τετραγωνικοῦ χιλιομέτρου.

Ἐνῶ ἐν Γερμανίᾳ ὁ μέσος ὅρος τῆς ἀναλογίας τῶν κατοίκων πρὸς τὴν ἔκτασιν εἶνε 86 ἐρ' ἐκάστου τετραγωνικοῦ χιλιομέτρου, ἐν Γαλλίᾳ εἶνε μόνον 72. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1871 μέχρι τοῦ 1880 ὁ μέσος ὅρος τῶν κατ' ἔτος γεννήσεων ἐν Γαλλίᾳ ἦτο 937,243, ἐν δὲ τῇ γερμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ ἀνῆρχετο εἰς 1,771,334, ἧτοι εἰς τὸ διπλοῦν περίπου. Καθ' ἕκαστον ἔτος ἡ Γερμανία ἀριθμεῖ 1 γέννησιν ἐπὶ 25 κατοίκων, ἡ δὲ Γαλλία 1 ἐπὶ 37. Οἱ γάμοι ὁμῶς ἀνέρχονται εἰς 8 περίπου κατ' ἔτος ἐπὶ 1000 κατοίκων εἰς ἀμφοτέρας τὰς χώρας. Ἐν Γερμανίᾳ ἐπὶ 100 γυναικῶν ἐν ἑρᾷ γάμοι 52 μόνον εἶνε ἔγγαμοι, 3 διευχευμένοι ἢ χῆραι καὶ 45 ἄγαμοι. Συμποσοῦμεναι εἰς 10,350,140 καθ' ἅπασαν τὴν αὐτοκρατορίαν αἱ γυναῖκες αἱ γεννηθεῖσαι μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1828-1868 καὶ ἔχουσαι ἡλικίαν ἀπὸ 17 μέχρι 50 ἐτῶν ἀναλογοῦσιν εἰς 21 ἐπὶ τοῖς 100 ἐρ' ὀλοκλήρου τοῦ πληθυσμοῦ. Ἡ ἀναλογία τῶν παίδων τῶν ἔχοντων ἡλικίαν κατωτέρων τῶν 15 ἐτῶν ἐν Γερμανίᾳ εἶνε 34 ἐπὶ 100 κατοίκων, ἐν δὲ Γαλλίᾳ 27' ἐπομένως οἱ Γάλλοι κείνηνται σχετικῶς μείζονα ἀριθμὸν ἐφήδων ἱκανῶν πρὸς ἐργασίαν καὶ παραγωγίην, καίτοι οἱ Γερμανοὶ ὑπερτεροῦσι κατὰ τὸν ὅλκον ἀριθμὸν τῶν παραγωγῶν.

Ἄνακινηθέντος ἐσχάτως τοῦ ζητήματος περὶ τῆς μητρικῆς στοργῆς παρὰ τοῖς ζώοις, ἤχθη πρὸς τοῖς ἀλλοῖς εἰς μαρτυρίαν καὶ ἡ ἑξῆς περιεργωτάτη παρατήρησις τοῦ Δυπὼν δὲ Νεμούρ, γενομένη ἐπὶ δύο γαλῶν ἀνηκουσῶν εἰς αὐτόν. Αἱ δύο αὗται γαλαῖ, μήτηρ καὶ θυγάτηρ, ἐπιτοκοὶ ἀμφοτέραι οὔσαι, ἔτεκον εἰς διάστημα εἰκοσιτεσσάρων ὥρων ἀπ' ἀλλήλων. Ἡ μήτηρ, τεκοῦσα πρώτη, ἐβοήθησε τὴν ἑτέραν τίκτουσαν τὸ πρῶτον ἤδη καὶ ἡς ὁ τοκετὸς ἦτο τοσοῦτον ἐπώδυνος, ὥστε ἔμεινεν ἀναίσθητος ἀφοῦ ἐγέννησε καὶ τὸ τελευταῖον νεογνόν. Ἡ μήτηρ περιστρέφετο ἀκαταπαύστως περὶ τὴν θυγατέρα, προσπαθοῦσα νὰ ὑπαυγεῖρη αὐτήν, μετὰ φωνῶν φιλοστόργων πλὴν τέλος βλέπουσα ὅτι αἱ ἐπικλήσεις τῆς καὶ αἱ φροντίδες ἦσαν μάταιαι, ἐμερίμνησε μόνον περὶ τῶν νεογνῶν, ἅτινα εἶρπον χαμαὶ ὡς ὄρρανα, τὰ περιποιήθη ὅλα καὶ τὰ μετέφερον ἀνά ἐν πλησίον τῶν ἰδικῶν τῆς, ὅπου μετὰ μίαν ὥραν τὰ ἐπανεύρεν ἡ νεαρὰ μήτηρ θηλάζοντα τὴν ἰδικὴν τῆς μητέρα. Ἡ χαρὰ ἐκατέρωθεν ὑπῆρχε μεγάλη, διηγεῖται ὁ κ. Δυπὼν, αἱ δὲ ἐκδηλώσεις τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης ἀναρίθμητοι καὶ εἰς ἄκρον συγκινητικαί. Αἱ δύο μητέρες ἐτοποθετήθησαν, ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ καλῶν καὶ ἐγαλοῦχησαν, περιποιήθησαν, ἀνέθρεψαν ὁμοῦ ἀδιακρίτως καὶ τὰ ἑπτὰ νεογνά.

Κατὰ τὰ ἄρτι δημοσιευθέντα παρὰ τοῦ δημοτικοῦ γραφείου τῆς στατιστικῆς ἀποτελέσματα τῆς ἐν ἔτει 1886 γενομένης ἀπογραφῆς τῶν κατοίκων τῶν Παρισίων καὶ τοῦ νομοῦ τοῦ Σηκουάνα, ὁ πληθυσμὸς τοῦ νομοῦ τούτου ἀνῆρχετο τὸ 1886 εἰς 2,961,089 κατοίκους, ἐξ ὧν 2,344,450 ἦσαν μόνον οἱ κάτοικοι τῶν Παρισίων. Τὸ 1801 ὁ πληθυσμὸς ἀνῆρχετο εἰς 631,585 κατοίκους ὥστε ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ αἰῶνος μέχρι σήμερον ὁ πληθυσμὸς τῶν Παρισίων καὶ τῶν περιγύρων ἐπενταπλασιάσθη, ἐδιπλασιάσθη δὲ ἐντὸς τῶν 40 πρώτων ἐτῶν τοῦ αἰῶνος, διότι τὸ 1841 ἀνῆρχετο εἰς 1,200,000. Καὶ πάλιν ὁ τελευταῖος οὗτος ἀριθμὸς ἐδιπλασιάσθη ἐντὸς τῶν τελευταίων 35 ἐτῶν, διότι ἐν ἔτει 1876 ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων τοῦ νομοῦ ἀνῆρχετο εἰς 2,400,000. Τέλος κατὰ τὰ 6 τελευταῖα ἔτη ὁ πληθυσμὸς ἠϋξήθη κατὰ 600 περίπου χιλιάδας, ὅσας δηλαδὴ εἶχε κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ αἰῶνος.

Ἐν Λέρῳ ὅταν ἡ γυνὴ γεννήσῃ τὸ πρῶτον τέκνον, ἀναγγέλλεται τὸ γεγονός καθ' ἅπασαν τὴν πόλιν διὰ πυροβολισμῶν ἐκ τῆς οἰκίας, τριῶν μὲν ἂν τὸ τεχθὲν εἶνε ἄρρεν, ἑνὸς δὲ ἂν εἶνε θῆλυ. Ἀναγράφονται δὲ τῶν τέκνων αἱ γεννήσεις εἰς τὴν ὀπισθίαν ἐπιφάνειαν τῶν ἱερῶν εἰκόνων τῆς οἰκογενείας, αἵτινες χρησιμεύουσιν ἐν ἀνάγκῃ ἀντὶ ληξιαρχικῶν βιβλίων τῆς οἰκογενείας.

Ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς ἀνεψιοῦ:

« Ἀγαπητὲ θεεῖε.

« Τέλος πάντων κατώρθωσα νὰ πάρω τὸ δίπλωμά μου. Δὺς χθὲς τὰς ἐξετάσεις μου ἐγενόμην διδάκτωρ. Τώρα πλέον εἰμπορεῖς νὰ ἐπαναλάβῃς τὸ πρῶτον Συμμετῶν «Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου δέσποτα»

Ἐ ἀγαπητὸς ἀνεψιὸς σου

***